

CP

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Брисел,
SEC(2010) 1330

-

РАДНИ ДОКУМЕНТ ОСОБЉА КОМИСИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ СРБИЈЕ за 2010. годину

који прати

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ
УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ**

Стратегија проширења и кључни изазови за 2010–2011. годину

{COM(2010) 660}

САДРЖАЈ

1.	УВОД	4
1.1.	Предговор	4
1.2.	Контекст.....	4
1.3.	Односи између ЕУ и Србије	5
2.	ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ.....	6
2.1.	Демократија и владавина права.....	6
2.2.	Људска права и заштита мањина.....	11
2.3.	Регионална питања и међународне обавезе	16
3.	ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ.....	19
3.1.	Постојање функционалне тржишне економије.....	20
3.2.	Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама из ЕУ	25
4.	ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ.....	27
4.1.	Унутрашње тржиште	27
4.1.1.	Слободно кретање робе.....	27
4.1.2.	Кретање људи, услуга и право пословног настањивања	28
4.1.3.	Слободно кретање капитала	29
4.1.4.	Царине и порези.....	29
4.1.5.	Конкуренција.....	30
4.1.6.	Јавне набавке.....	31
4.1.7.	Закон о интелектуалној својини	32
4.1.8.	Запошљавање и социјална политика, политика јавног здравља	32
4.1.9.	Образовање и истраживање	35
4.1.10.	Питања у вези са СТО	36
4.2.	Секторске политике	36
4.2.1.	Индустрија и мала и средња предузећа	36
4.2.2.	Пољопривреда и рибарство	37
4.2.3.	Животна средина	39
4.2.4.	Транспортна политика.....	40
4.2.5.	Енергетика.....	41
4.2.6.	Информационо друштво и медији	43
4.2.7.	Финансијска контрола	44
4.2.8.	Статистика.....	44
4.3.	Правда, слобода и безбедност	45
4.3.1.	Визе, управљање границом, азил и миграције.....	45
4.3.2.	Прање новца	46
4.3.3.	Дроге.....	47
4.3.4.	Полиција	47
4.3.5.	Борба против организованог криминала и тероризма	48
4.3.6.	Заштита података о личности.....	49

РАДНИ ДОКУМЕНТ ОСОБЉА КОМИСИЈЕ

Извештај о напретку за 2010. годину

1. УВОД

1.1. Предговор

Од марта 2002. године Комисија редовно извештава Савет и Парламент о напретку земаља региона западног Балкана.

Овај извештај о напретку у великој мери следи исту структуру извештаја из претходних година. Извештај садржи:

- сажет опис односа Србије и Европске уније;
- анализу стања у Србији у погледу политичких критеријума за чланство;
- анализу стања у Србији на основу економских критеријума за чланство;
- оцену способности Србије да спроводи европске стандарде, односно да постепено усклађује своје законодавство и политику са правним тековинама Европске уније (*acquis*), у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању и приоритетима Европског партнерства.

Овим извештајем обухваћен је период од средине септембра 2009. године до прве половине октобра 2010. године. Напредак се мери на основу донетих одлука, усвојеног законодавства и спроведених мера. По правилу, законодавство или мере који су у припреми или чекају скупштинско одобрење нису узети у обзир. Овакав приступ обезбеђује уједначен поступак у свим извештајима и омогућава објективно оцењивање.

Овај извештај се заснива на информацијама које је Комисија сакупила и анализира. Поред тога, коришћени су многи извори, укључујући прилоге Владе Републике Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента¹ и информације добијене од разних међународних и невладиних организација.

Комисија доноси детаљне закључке у вези са Србијом у засебном саопштењу о проширењу² на основу техничке анализе која је садржана у овом извештају.

1.2. Контекст

Србија је потенцијални кандидат за чланство у ЕУ. Дана 29. априла 2008. године Србија је потписала Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима са ЕУ. Прелазни споразум је ступио на снагу 1. фебруара 2010. године. У Савету је 14. Јуна 2010. године договорено да се почне са поступком ратификовања ССП-а.

Председник Републике Србије и председник Владе 22. децембра 2009. године поднели су захтев Србије за чланство у ЕУ. У Меморандуму Владе, који прати захтев, истиче се да је он одраз општег друштвеног консензуса о европском опредељењу Србије и њених тежњи ка чланству у ЕУ.

¹ Главни извештај за Србију је г. Јелко Кацин.

² Стратегија проширења и главни изазови 2010–2011 (COM(2010) 660 од 9.11. 2010. године).

1.3. Односи између ЕУ и Србије

Србија учествује у **Процесу стабилизације и придруживања**. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) обезбеђује оквир за узајамне обавезе у вези са широким низом политичких, трговинских и економских питања. ССП је потписан, као и Прелазни споразум, у априлу 2008. године. Министри ЕУ сложили су се да упуте ССП својим парламентима на потврђивање, а Заједница се сложила да спроведе Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима чим Савет одлучи да Србија у потпуности сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (Хашким трибуналом). Србија је почела да спроводи Прелазни споразум у јануару 2009. године. Пошто је у децембру главни тужилац МКТБЈ Брамерц поднео извештај Савету безбедности УН, Савет је одлучио да се почне са спровођењем Прелазног споразума. Прелазни споразум је ступио на снагу 1. фебруара 2010. године. На Савету министара спољних послова ЕУ који је одржан 14. Јуна 2010. године министри су се договорили да Споразум о стабилизацији и придруживању доставе својим парламентима на ратификацију и констатовали да је Србија 22. децембра 2009. године поднела захтев за пријем у чланство у ЕУ.

У оквиру Европског партнерства, ЕУ усмерава српске власти у вези са приоритетима за реформе. Влада Републике Србије је наставила са спровођењем националног програма за интеграцију у ЕУ објављујући тромесечне извештаје као механизам праћења. — Напредак у остваривању реформских приоритета, као део процеса европских интеграција, подстиче и прати Одбор за спровођење Прелазног споразума и његова структура пододбора, као и **унапређени стални дијалог** (УСД). Пленарни састанак УСД-а одржан је у јулу 2010. године. У току периода извештавања одржано је неколико секторских састанака УСД-а на којима су обухваћени сви сектори ССП-а који нису обухваћени Прелазним споразумом, као што су енергетика, животна средина, социјална политика, правосуђе, слобода и безбедност. **Политички дијалог** на министарском нивоу одржан је у Бриселу у јануару 2010. године. Економски дијалог је одржан на билатералном састанку високих званичника Комисије и Србије у новембру 2009. године. Поред тога, на једном састанку експерата у јуну 2010. године између Комисије, чланица ЕУ и земаља потенцијалних кандидата одржан је мултилатерални економски дијалог у вези са фискалним надзором у претприступном периоду.

Први састанак Одбора за спровођење прелазног споразума одржан је у марту 2010. године у Београду. После тога одржан је изванредан број састанака пододбора, укључујући ту и оне о унутрашњем тржишту, конкуренцији, транзитном саобраћају, трговини, царини, пољопривреди и рибарству. Србија је наставила да бележи позитивне резултате у спровођењу Прелазног споразума.

Након консултација са Европским парламентом, Савет је 19. децембра 2009. године одобрио **визну либерализацију** за грађане Србије који путују у земље Шенгена. Либерализација се односи на власнике биометријских пасоша који путују у земље Шенгена. Ова одлука заснивала се на знатном напретку у областима правде, слободе и безбедности и испуњавању посебних услова из мапе пута за визну либерализацију.

Као потенцијални кандидат за чланство у ЕУ, Србија је усагласила своје законодавство са 51 декларацијом Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСПП), од укупно 74 релевантне декларације које је ЕУ усвојила у току периода извештавања (69 %).

Србија прима претприступну **финансијску помоћ** преко инструмента за претприступну помоћ (ИПА). Програм помоћи ИПА спроводи Делегација ЕУ у Републици Србији у Београду. Децентрализовани систем спровођења програма за коришћење ове помоћи остаје краткорочни циљ Србије. У складу са усвојеном мапом пута, у ресорним министарствима су основане јединице за коришћење ове помоћи. Припреме за децентрализован систем спровођења одвијају се споро. Међутим, потребно је уложити опсежније напоре, укључујући и онај који се односи на кадрове, како би Србија била у стању да преузме одговорност за спровођење свих компоненти ИПА и будуће управљање структурним и кохезионим фондовима.

Србији је на националном нивоу из ИПА програма за 2010. годину додељено укупно 197,9

милиона евра. Финансијска помоћ се првенствено усмерава на области као што су јачање владавине права, људска права, образовање, транспорт и заштита животне средине. Србија такође учествује у вишекорисничким програмима ИПА, укључујући ту и пакет ИПА за реаговање у кризним ситуацијама који је развијен 2008. године. Овај пакет у потпуности функционише у 2010. години. Србија је наставила да учествује у прекограничној сарадњи са суседним земљама у оквиру бројних области, као што су инфраструктура, заштита животне средине, културна размена, научно истраживање, отварање нових радних места, безбедност и спречавање криминала. Прва рата од 50 милиона евра у оквиру иницијативе ИПА за помоћ буџету исплаћена је у децембру 2009. године. Циљ буџетске помоћи јесте да се ублаже социјалне и економске последице актуелне економске кризе у Србији, као и да се помогне Србији у спровођењу реформи на њеном путу ка чланству у ЕУ. ЕУ и Србија су у јулу 2010. године потписале Споразум о макрофинансијској помоћи.

Што се тиче програма ЕУ, ЕУ је суфинансирала учешће Србије у Седмом оквирном програму за истраживање, у Програму „Култура“, Програму „Фискалис 2013“, Програму „Царине 2013“, као и у Програму за запошљавање и друштвену солидарност (ПРОГРЕС).

2. ПОЛИТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ

У овом одељку испитује се напредак Србије у испуњењу критеријума из Копенхагена, који захтевају стабилност институција које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина. У њему се, такође, прате регионална сарадња, добросуседски односи са земљама обухваћеним проширењем и државама чланицама, као и испуњавање међународних обавеза, као што је сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (Хашки трибунал).

2.1. Демократија и владавина права

Устав

Остварен је изванредан напредак у примени Устава усвојеног у новембру 2006. године, што представља кључни приоритет Европског партнерства. У новембру 2009. године Народна скупштина Републике Србије донела је одлуку којом се усваја нацрт Статута Војводине, као и закон којим се утврђују надлежности Војводине. Овај Статут усвојен је у Скупштини Аутономне Покрајине Војводине у децембру 2009. године, а ступио је на снагу у јануару 2010. године. Међутим, што се тиче Војводине, још увек нису усвојени закони о државној својини и средствима саме покрајине коју су прописани Уставом. Ово кочи успешно спровођење нових надлежности.

Уопштено говорећи, остварен је приличан напредак у спровођењу новог уставног оквира. Међутим, тек треба донети законе којима се уређује државна својина и средства саме Војводине.

Народна скупштина

У фебруару 2010. године, Народна скупштина је усвојила Закон о Народној скупштини, како је то прописано Уставом. Овим законом се успоставља буџетска аутономија преко засебног буџета, за разлику од раније праксе када су се средства додељивала на основу одлуке Владе. Њиме се предвиђају и процесне иновације, посебно оснивање скупштинског колегијума којим се озваничава ранија *ad hoc* пракса консултовања између председника Скупштине и шефова посланичких група. Усвојен је и нови скупштински пословник.

Новим пословником се учвршћују постојећи инструменти контроле извршне власти и додатно се објашњавају законодавни поступци. Међутим, заштитник грађана и повереник за информације од јавног значаја критиковали су неке одредбе које се односе на однос скупштине према другим државним телима и институцијама као покушај ометања рада независних регулаторних тела.

И даље се активно ради на доношењу нових закона. Међутим, квалитет резултата законодавног

рада трпео је због праксе да се закони доносе по хитном поступку. Оваквој пракси се и даље често прибегава, чак и у случају важних системских закона. Још не постоји у довољној мери јавна расправа о садржини и утицају нацрта закона.

Новим пословником предвиђено је да се број сталних скупштинских одбора смањи са 30 на 19. Међутим, ова одредба ће ступити на снагу тек када почне са радом наредни скупштински сазив. Одбори и даље раде углавном реактивно и велике су разлике између делотворности различитих одбора. Недостаје одговарајуће стручно и административно особље које би помагало рад одбора. Скупштина и даље редовно одржава седнице којима присуствују чланови Владе. Међутим, ове седнице су и даље формалне, а не садржајне природе. И даље се користи провокативан и увредљив говор, а у неким случајевима се због тога изричу казне.

Изборни законодавни оквир је делимично измењен. Скупштина је у децембру 2009. године усвојила Закон о јединственом бирачком списку. Овим законом се на доследан и консолидован начин уређује успостављање и вођење сталног централног бирачког списка, који укључује и држављане Србије који живе у иностранству. Овај списак ће бити у облику електронске базе података, за коју ће бити задужено Министарство за државну управу и локалну самоуправу. Међутим, још није усвојен Закон о државној изборној комисији. И даље су на снази уставне и законске одредбе које нису у складу са европским стандардима. Ове одредбе се односе на то што политичке партије имају контролу над мандатом посланика и могу по својој вољи именовати посланике уместо да следе редослед кандидата са изборне листе.

Уопштено говорећи, усвајањем новог Закона о Народној скупштини и новог пословника учињени су нови кораци на побољшању рада Скупштине. Међутим, потребно је још радити на даљем побољшању квалитета законодавног рада. Изборни законодавни оквир треба у потпуности да се усклади са европским стандардима.

Влада

Влада је и даље стабилна и наставила је да показује висок степен консензуса по питању европских интеграција као стратешког приоритета. Влада је наставила са спровођењем одредби Прелазног споразума СПП у складу са договореном динамиком либерализације и предузела је додатне мере у областима конкуренције и државне помоћи. Савет за европске интеграције, којим председава председник Владе, а међу чијим члановима су и представници грађанског друштва, састао се једном и пружио пуну политичку подршку напорима Владе на пољу европских интеграција.

Влада је у јануару 2010. године усвојила одлуку којом је активирано Координационо тело за процес приступања ЕУ, којим председава председник Владе. Координационо тело се састало једном током периода извештавања. Канцеларија за европске интеграције Владе Републике Србије и даље добро функционише и изузета је од општег смањења броја запослених.

Влада је припремила велики број предлога закона у циљу даљег усаглашавања националног законодавства са европским стандардима. Међутим, квалитет закона је неуједначен и даље трпи због неодговарајуће процене утицаја предложених текстова закона. Влади недостају кохерентна правила и пракса у обављању јавних расправа. Треба даље побољшати спровођење и праћење усвојених закона.

Није било јавне осуде Владе као одговор на вишеструке претње које су упућиване државном секретару за људска и мањинска права зато што је штитио права осетљивих група.

Министарства су у различитој мери поштовала мишљења и препоруке независних регулаторних тела, укључујући ту и Државну ревизорску институцију.

Што се тиче локалне самоуправе, настављена је децентрализација и један број надлежности је пренесен на локални ниво. Међутим, то је урађено а да при том нису обезбеђени капацитети, нити довољно ресурса на локалном нивоу. Није било довољно консултација са локалним властима током процеса доношења одлука у вези са припремом нових закона или измена

постојећих закона који имају утицаја на локални ниво. Још није усвојен Уставом предвиђен закон о реституцији државне имовине на нивоу општине. У априлу 2010. године Уставни суд је пресудио да одредбе закона о локалним изборима којима се уводе бланко оставке и омогућава политичким партијама да по својој вољи додељују мандате нису у складу са Уставом.

Уопштено говорећи, Влада је и даље стабилна, а одржан је и консензус по питању стратешких приоритета, укључујући ту и приступање ЕУ. Међутим, и припрема и спровођење нових закона морају да буду делотворнији.

Државна управа

Постигнут је изванредан напредак у реформи државне управе.

Закон о управним споровима, којим се уређује судско разматрање управних аката и рад Управног суда, усвојен је у децембру 2009. године. Као део аранжмана са Међународним монетарним фондом (ММФ), у циљу смањења фискалног дефицита, усвојен је закон који регулише смањење броја запослених у управи за 10 %. Задржан је исти укупан број особа које су делотворно запослене у области европских интеграција. Изменама Закона о државним службеницима из децембра 2009. године уведено је тромесечно оцењивање рада државних службеника, уместо годишњег оцењивања. Закон о ратификацији Споразума о оснивању регионалне школе за државну управу усвојен је у јуну 2010. године.

Међутим, законодавни оквир и даље није заокружен. Још није донет закон о управном поступку. Закон о управном спору није у потпуности усаглашен са европским стандардима. Треба још радити на увођењу система напредовања у каријери заснованог на заслугама и делотворног управљања људским ресурсима. Капацитет државне управе у одређеним секторима је слаб, а координација није обезбеђена у потпуности. С обзиром на интензивирање процеса интеграције у ЕУ у наредном периоду, Србија још треба да појача капацитете за европске интеграције, посебно координисање на централном нивоу између Генералног секретаријата, Канцеларије за европске интеграције Републике Србије и Министарства финансија.

Канцеларије заштитника грађана, како на државном тако и на покрајинском нивоу, биле су веома активне. Ове канцеларије извештавају о повећаном броју притужби, што говори о повећању поверења у ову институцију. Поред тога што су се бавиле појединачним предметима, оне су предлагале измене и допуне закона, издале један број мишљења и препорука, посетиле различите институције и организовале активности које имају за циљ унапређење и заштиту људских и мањинских права. Побољшана је и сарадња са локалним канцеларијама заштитника грађана. У јуну 2010. године републички заштитник грађана је отворио локалну канцеларију на југу Србије. У Војводини су изабрани заштитник грађана и његова два заменика, али је покрајински омбудсман преминуо у јулу, па је у октобру 2010. године изабран нови.

Канцеларија повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности интензивирала је своје активности. Изменама Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја у мају 2010. године введен је механизам за спровођење одлука повереника. Њиме се поверенику даје овлашћење да одређује новчане казне лицима која крше закон. Међутим, ова Канцеларија још увек нема сталне просторије нити довољан број запослених.

Када се ради о другим независним регулаторним институцијама, Државна ревизорска институција се проширила, како у погледу броја запослених, тако и у погледу канцеларијског простора. Међутим, извршила је само делимичну ревизију државних рачуна из 2008. године. Комисија за заштиту конкуренције, Управа за јавне набавке и Комисија за заштиту права понуђача имале су тешкоћа у извршавању својих дужности услед недостатка средстава и, у неким случајевима, кашњења са спровођењем релевантних закона и прописа.

Уопштено говорећи, капацитет државне управе је добар, али је динамика реформи у овој области спора и неуједначена. Потребно је даље побољшање законодавног оквира и чвршће опредељење да се поштује мандат независних регулаторних тела и да им се обезбеде одговарајући ресурси.

Цивилна контрола снага безбедности

Скупштина је у октобру 2009. године усвојила шест нових законских аката, чиме је заокружен оквир за реформу одбране. То су Стратегија националне безбедности, Стратегија одбране, закон којим се уређује војна обавештајна и војна безбедносна агенција, Закон о војној, радној и материјалној обавези, Закон о цивилној служби и Закон о употреби војске и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. -Законом о цивилној служби замењена је ранија владина уредба и уређено је Уставом гарантовано право на приговор савести. Тиме је испуњена и једна од обавеза Србије које проистичу из чланства у Савету Европе. Одсек за сарадњу са ЕУ основан је 2010. године, као део општег реструктурирања Министарства одбране.

Скупштински надзор над безбедносним снагама и даље је слаб јер законодавство у овој области не делује проактивно и нема довољно капацитета. Председник скупштинског одбора за безбедност и одбрану разрешен је у марту 2010. године због злоупотребе службеног положаја. Овај одбор нема довољно ресурса да изађе на крај са великим обимом посла који обухвата унутрашње послове, одбрану и безбедност.

Републички заштитник грађана извршио је прву инспекцију државне безбедносне агенције у фебруару 2010. године како би размотрио законитост мера које утичу на људска и мањинска права. Општа оцена била је да се, у вршењу својих функција које имају утицаја на људска и мањинска права, агенција придржава правног поретка.

Уопштено говорећи, учињен је даљи напредак у заокруживању законске регулативе којом се обезбеђује цивилни надзор над безбедносним снагама и остваривање уставом загарантованих права. Међутим, треба појачати цивилну контролу, укључујући ту и рад релевантног скупштинског одбора.

Правосудни систем

Србија је остварила мали напредак у усклађивању свог правосудног система са европским стандардима, што представља кључни приоритет Европског партнерства.

У децембру 2009. године усвојен је Закон о правосудној академији и основана Академија као одговорно тело за стручну обуку и стално стручно усавршавање судија, тужилаца и судског особља. Нови судски пословници су усвојени у децембру 2009. године. Њима се уређује рад судова и унутрашња организација нове судске мреже. Нови Закон о судским вештацима усвојен је у јуну 2010. године.

Реизбор свих судија и тужилаца спроведен је под вођством Министарства правде у другој половини 2009. Године, а ступио је на снагу у јануару 2010. године. Укупан број судија и тужилаца смањен је за 20–25 %. Од укупно 3.000 судија и прекршајних судија, колико их је раније било, више од 800 судија није поново изабрано.

Нова структура судске мреже уведена је у јануару 2010. године. Реорганизовано је 138 општинских судова, тако да сада има 34 основна суда. Поред тога, постоји 26 виших судова, 4 апелациона суда и Врховни касациони суд. У складу са тим измењено је и тужилаштво. Тужилаштво је подељено на основна, виша и апелациона тужилаштва. Ту су и посебна одељења за ратне злочине и за организовани криминал. Нови Управни суд почео је са радом у јануару 2010. године. У јулу 2010. године извршено је именовање нових чланова Уставног суда.

Међутим, неки аспекти недавно спроведених реформи изазивају озбиљну забринутост. Поступак реизбора судија и тужилаца извршен је на нетранспарентан начин, чиме је угрожено начело независности судија. Тела која су одговорна за овај процес, Високи савет судства и Државно веће тужилаца радила су у привременом саставу, што значи да та професија није била представљена на одговарајући начин и да је ризик од политичког притиска био висок. Поред тога, ни у Савету ни у Већу нису именовани сви чланови. Нису се примењивали објективни критеријуми за реизбор, утврђени у тесној сарадњи са Венецијанском комисијом Савета Европе. Судијама и тужиоцима није дата прилика да буду саслушани током поступка и нису им дата адекватна

образложења за решења. Они који су били кандидати по први пут (876 судија и 88 заменика тужилаца) именовани су без одржавања разговора са њима и примене критеријума који се заснивају на заслугама. Укупан број судија и тужилаца није на поуздан начин израчунат и неколико пута је коригован пошто је реизбор већ извршен. Судије које нису реизабране могле су да уложе жалбу само Уставном суду, а овај суд нема довољно капацитета да у потпуности разматра решења. Од више од 1.500 жалби, решен је само један предмет. У том предмету Уставни суд је, из процесних разлога, поништио првобитно решење.

Још увек није изабран стални састав Високог савета судства и Државног већа тужилаца. Нови председници судова још нису именовани. Законски рок истекао је у јулу, односно у марту 2010. године. Још нису усвојени планирани нови кривични законик, нови закон о парничном поступку, Закон о извршењу пресуда и Закон о нотарима.

И даље је разлог за бригу велики број нерешених предмета, посебно с обзиром да су недавне реформе негативно утицале на општу ефикасност судског система. Смањење броја судија и тужилаца није се заснивало на одговарајућој анализи потреба. У складу са новим судским системом, судови који су укинута и даље раде као судске јединице у којима се воде грађанске парнице. То значи да су судије и судско особље приморани да путују од судова до судских јединица, за шта су неопходна значајна средства и што ствара забринутост у вези са безбедношћу. Још увек није успостављен једнообразни систем за организовање рада седишта судова и нових судских јединица. Систем завођења предмета и информатички систем који повезује све судове и судске јединице и омогућава приступ досијеима још увек није у пуној функцији.

Уставни суд се суочава са неких 7.000 нерешених предмета, укључујући ту и жалбе које су уложиле судије и тужиоци који нису реизабрани. Оснивање Правосудне академије је још увек у раној фази, а стручна обука још није почела.

Напредак у решавању предмета у суђењима за ратне злочине пред домаћим судовима је и даље спор. У току је 20 судских поступака и истрага против 103 лица.

Уопштено говорећи, српски правосудни систем тек делимично остварује своје приоритете. Постоји озбиљна забринутост у вези са начином на који су спроведене недавне реформе, посебно реизбор судија и тужилаца.

Политика борбе против корупције

Србија је направила изванредан напредак у борби против корупције. Настављено је спровођење преосталих ГРЕКО препорука из јуна 2006. године. Изменама Закона о државним службеницима и Закона о слободном приступу информацијама уведена је обавеза државних службеника да пријављују корупцију и обезбеђена је извесна заштита од поступака освете. Исто тако, побољшан је приступ информацијама. Полиција и државно тужилаштво добро сарађују у процесуирању предмета у вези са корупцијом.

Нова Агенција за борбу против корупције почела је са радом у јануару 2010. године. Она је надлежна за предузимање превентивних мера и надзор предмета у вези са сукобом интереса и финансирањем политичких партија. Ова Агенција је добила изјаве о имовини од око 16.000 од укупно 18.000 званичника који су имали обавезу да доставе такву изјаву. Агенција објављује имовинске карте на својој интернет презентацији. У марту 2010. године Агенција је утврдила правила о садржају евиденције и финансијских извештаја политичких партија. Остао је исти рок као и раније, тј. 15. април, као датум до којег партије треба да доставе своје годишње извештаје и све парламентарне странке су се држале овог рока.

Савет за борбу против корупције је наставио са својим саветодавним активностима и допринео бољој информисаности јавности о неколико значајних случајева.

Међутим, спровођење Акционог плана било је споро. Није било значајнијег напретка у истрази и процесуирању предмета у вези са корупцијом, те је број коначних осуђујућих пресуда и даље мали, посебно када се ради о крупнијим случајевима.

Агенција за борбу против корупције још увек нема све запослене који су јој потребни, као ни сталне просторије и техничку опрему. Она тек треба да докаже своју способност да делотворно оцењује исправност и свеобухватност изјава о имовини државних службеника. У том погледу, сама Агенција има мало надлежности, те и даље зависи од сарадње са другим државним телима и делотворности органа за спровођење закона.

Још увек нису донети нови закони којима се обезбеђује транспарентније финансирање политичких партија и боља контрола расхода. Постојећи закон има значајне недостатке и не обезбеђује Агенцији за борбу против корупције довољно овлашћења за спровођење истраге и изрицање казни, која би јој омогућила да успешно прати финансирање партија, посебно током изборних кампања.

После напора који је Агенција за борбу против корупције уложила да се изврши забрана да функционери обављају више јавних функција истовремено, спорни закон је у јулу 2010. године измењен тако да је ова забрана делимично суспендована. То изазива забринутост у погледу поштовања одлука Агенције и политичке воље да се подржи њен рад. Уставност ове суспензије је предмет разматрања у Уставног суда.

Јавне набавке, поступци приватизације и јавни расходи и даље представљају разлоге за озбиљну забринутост јер још увек није обезбеђен независан надзор. Успостављање Државне ревизорске институције и даље тече споро и првим извештајем о ревизији који је направљен обухваћен је тек мали део државног буџета. Делотворне правне заштите „звиждач“ још увек нема, иако је уведена нова обавеза да државни службеници пријављују случајеве корупције. Заштита се примењује само на случајеве у којима „звиждачи“ откривају информације које нису тајне. Недостају практична упутства за заштитне мере. Корупција унутар полиције је и даље проблем.

У целини гледано, институционални оквир за борбу против корупције постоји, а Агенција за борбу против корупције почела је са радом у јануару 2010. године. Међутим, корупција остаје широко распрострањена у многим областима и наставља да представља озбиљан проблем. Правни оквир има још недостатака, посебно у погледу надзора над финансирањем политичких партија и заштитом „звиждача“. Агенција за заштиту од корупције мора бити додатно ојачана. Мора да се побољша спровођење постојећих закона. Потребно је уложити више напора да се боље процесуирају случајеви корупције, од истраге до коначних осуда.

2.2. Људска права и заштита мањина

Поштовање међународног права о заштити људских права

Када је реч о ратификацији инструмената у заштити људских права, Србија је потписала и ратификовала све главне инструменте.

Европски суд за људска права је од октобра 2009. године донео 45 пресуда којима је утврђено да је Србија прекршила Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода. У истом том периоду, овом Суду је достављено укупно 1364 нових представки. Највећи број пресуда односи се на кршење права на правично суђење, и то због дужине поступка. У септембру 2010. године преко 3.000 предмета у вези са Србијом чекало је на решавање у овом Суду.

Постигнут је одређен напредак у *промовисању и остваривању људских права*. Неколико државних тела допринело је подизању нивоа свести о људским правима организовањем читавог низа активности усмерених на питања у вези са различитим људским и мањинским правима. Правосудна академија је редовно одржавала обуку о стандардима људских права за релевантна стручна лица, нпр., за полицајце, судије и тужиоце. Међутим, мора да се побољша спровођење ратификованих међународних споразума. Државни секретар за људска и мањинска права дао је оставку у септембру 2010. године.

Уопштено говорећи, правни оквир за заштиту људских права је успостављен и углавном се поштује. Међутим, потребно је још радити на образовању о међународним стандардима људских права и њиховој примени.

Грађанска и политичка права

Постигнут је ограничени напредак када је реч о побољшању *спречавања мучења и злостављања и борби против некажњавања*. Поступци полицијског притвора још увек представљају озбиљан разлог за забринутост, као и недостатак унутрашњег и независног спољног надзорног механизма.

Потребно је уложити више напора да се спрече нови случајеви мучења и злостављања. Заменик заштитника грађана задужен за заштиту лица лишених слободе обавља своје функције, али још увек не у потпуности делотворно.

Још увек није испуњена обавеза да се успостави национални превентивни механизам у складу са Опционалним протоколом уз Конвенцију против мучења и другог окрутног, нечовечног или понижавајућег понашања или кажњавања.

Још увек није основана скупштинска комисија предвиђена Законом о извршењу кривичних санкција из 2006. године.

Пристап правди је углавном обезбеђен, али није било даљег напретка јер још увек нема закона нити финансијских средстава за систем бесплатне правне помоћи.

Србија је остварила незнатан напредак у реформи *затворског система*. Стратегија за спречавање пренасељености затвора усвојена је у јулу 2010. године. У циљу решавања проблема са дрогом, успостављено је пет одељења „без дроге“. Настављено је улагање напора на плану обуке и пружања одговарајућих здравствених услуга. Међутим, лоши услови у затворима и објектима за полицијски притвор остају разлог за забринутост. Затвори су и даље значајно пренасељени јер је у њима више од 11.000 људи, а имају капацитет за 6.000 људи. То је довело до неколико протеста и побуна у затворима током 2010. године. Потребно је одлучно деловати да би се развио ефикасан систем условних казни и у већем обиму увеле алтернативне казне. Расположивост и употреба незаконитих дрога од стране затвореника и мањкавости у пружању здравствене заштите и даље представљају разлог за забринутост.

Општи уставни и правни оквир за заштиту *слободе изражавања* је успостављен и углавном се поштује. Међутим, наставили су се инциденти у којима је било и претњи смрћу, напада и говора мржње, посебно упућених новинарима. Полиција и тужилаштво боље реагују. Међутим, потребни су додатни напори да би се обезбедила одговарајућа реакција судова. Још увек нема напретка у истрагама за убиства новинара која су се десила 90-их година и 2001. године, као ни за покушај убиства новинара 2007. године.

Правни оквир углавном омогућава слободан рад *медија*. У јулу 2010. године, поступајући на предлог Републичког заштитника грађана и других организација, Уставни суд је прогласио неуставним неколико измена и допуна Закона о јавном информисању које су усвојене у августу 2009. године. Суд је укинуо одредбу којом се ограничава право домаћих правних лица да оснивају јавна гласила, као и одредбе којима су уведене велике новчане и друге казне.

Слобода окупљања зајемчена је Уставом и углавном се поштује. Реаговање полиције на насилништво је боље. Вршилац дужности државног тужиоца поднео је предлог Министарству унутрашњих послова да забрани организовано окупљање екстремних организација фудбалских навијача после убиства француског држављанина у септембру 2009. године. Полиција је предузела додатне мере да спречи инциденте у вези са спортом и неке утакмице су затворене за јавност. Полиција је спречила и окупљање чланова и присталица једне неонацистичке групе у децембру 2009. године. Београдска Парада поноса је одржана у октобру 2010. године и то представља корак напред у промовисању уставом загарантованих основних права. Међутим, дошло је до оштрих сукоба полиције и бунтовника који су протестовали против Параде. Бунтовници су нападали и државне институције, као и просторије политичких партија. Полиција је адекватно реаговала и велики број преступника је ухапшен.

Слобода удруживања гарантована је Уставом и поштује се. Поступак поновног регистравања постојећих политичких организација и регистравања нових завршен је у јануару 2010. године.

Регистроване су 72 партије, укључујући ту и 42 партије које представљају националне мањине. Из регистра је избрисана 501 организација која није испунила нове критеријуме. Државно тужилаштво је уложило захтеве да се забране две екстремне десничарске организације. Уставни суд је започео поступак по захтеву за забрану 14 организација спортских навијача, који је вршилац дужности државног тужиоца уложио у октобру 2009. године. Основ за овај захтев био је то што њихове активности имају за циљ рушење уставног поретка, што угрожавају људска и мањинска права и распирују расну, етничку и верску мржњу.

Организације грађанског друштва су и даље активне у социјалном, економском и политичком животу Србије и и даље су важне за промовисање демократских вредности. Влада је основала Канцеларију за сарадњу са грађанским друштвом у априлу 2010. године. Међутим, Канцеларија још увек није у функцији и сарадња државних органа и грађанског друштва је још увек неуједначена. Још увек није донета законска регулатива за спровођење Закона о удружењима грађана како би се спречиле могуће злоупотребе у вези са финансирањем из државног буџета. Заштитници људских права и даље су предмет малтретирања, усмених претњи и физичких напада.

Уставне гаранције за *слободу вероисповести* се углавном поштују. У пракси се међуверска ситуација побољшала, те је забележено мање верски мотивисаних инцидената. У фебруару 2010. године дуго нерешен случај у вези са Јеховиним сведоцима коначно је решен и ова организација је регистрована. Међутим, у годишњем извештају Републичког заштитника грађана за 2009. годину указује се на недовољан степен транспарентности и доследности у поступку регистрације као на главну препреку да неке мање верске групе остваре своја права. Неколико предмета чека на решавање у судовима, укључујући ту и нерешен случај Црногорске православне цркве.

Уопштено говорећи, углавном постоји уставни оквир за поштовање грађанских и политичких права. Међутим, тек треба да се обезбеди потпуна примена и спровођење. Релевантно законодавство треба да се даље усклади са европским стандардима. Потребно је да органи још раде на сузбијању насиља свих врста.

Економска и социјална права

У области економских и социјалних права остварен је ограничени напредак.

Што се тиче *женских права*, Закон о родној равноправности, који има за циљ побољшање положаја жена, усвојен је у децембру 2009. године. Војвођанска покрајинска тела и НВО су реализовали различите пројекте у циљу спровођења покрајинске Стратегије за заштиту од породичног насиља и других облика родно заснованог насиља. Међутим, још увек се чека акциони план за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности. У пракси су жене још увек жртве дискриминације, посебно на тржишту рада. Најчешће жртве дискриминације су жене са инвалидитетом, самохране мајке, старије жене и жене које живе на селу. Дошло је до повећања породичног насиља. Овакво стање се не пријављује довољно често и одговорне институције не реагују на одговарајући начин на родно засновано насиље. Правила о правној заштити жена током судских поступака недовољно се примењују у пракси.

Када је реч о *дечјим правима*, постигнут је напредак у јачању система за заштиту деце која су жртве злостављања или занемаривања. У мају је Министарство образовања усвојило правила о насиљу у образовним установама са циљем да она замене постојеће засебне протоколе који су потписани са релевантним министарствима. Спроведени су различити програми обуке. Неки су били за полицијске службенике, док су други имали за циљ повећање обавештености ученика основних школа. Два нова свратишта за децу улице отворена су у Новом Саду и Нишу. Скупштинска радна група за дечја права, основана прошле године са циљем да се појача улога скупштине у побољшању положаја деце, наставила је са радом. Ова група редовно анализира све законе, извештаје и друга документа која се тичу дечјих права.

Међутим, у пракси, државна тела мало шта раде у вези са захтевима за заштиту права ученика у

образовним установама. Процент деце која похађају школу, нарочито кад се ради о ромским девојчицама, и даље је разлог за забринутост. Постигнут је извештај напредак ка инклузивном образовању, али тек треба усвојити прописе за спровођење закона. Тек треба донети измене и допуне Закона о породици којима се забрањује физичко кажњавање. Још се чека на ревизију националног акционог плана за децу како би се у њега унела и заштита деце од порнографије и других облика експлоатације. *Насиље над децом* и даље представља крупан разлог за забринутост. Недовољно се примењују различите мере које су на располагању за заштиту деце током судских поступака.

Што се тиче *социјално рањивих особа и особа са инвалидитетом*, Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању лица са инвалидитетом ступио је на снагу у мају 2010. године. Настављен је процес деинституционализације деце без родитељског старања. Предузете су иницијативе да би се спречила институционализација, на пример промовисањем центара за дневни боравак. Међутим, потребно је појачати и капацитете и ресурсе.

У области *права радника и синдиката*, због економске кризе и даље је суспендован општи споразум са синдикатима и удружењима послодаваца. У приватном сектору повећао се број запослених који не добијају пуну плату или им се социјални доприноси не плаћају редовно. Социјални дијалог и даље је недовољан, а консултације између социјалних партнера нису редовне. Економски и социјални савет још увек не игра активну улогу у јачању социјалног дијалога и и даље је прилично маргинализован, укључујући и маргинализацију у процесу консултација за законе који потпадају под његову надлежност. Локални савети још увек постоје тек у ограниченом броју општина и њихова улога је и даље маргинална.

Постоји законодавни оквир којим се забрањује *дискриминација* и успоставља се механизам за заштиту од дискриминације. Скупштина је у мају 2010. године изабрала повереника за заштиту равноправности са мандатом да обезбеди пуну примену Закона о забрани дискриминације, али он још увек не обавља своју функцију у потпуности. У пракси и даље постоји дискриминација, посебно према рањивим групама као што су Роми, ЛГБТ популација, жене, националне мањине и особе са инвалидитетом. Ове групе, али и заштитници људских права и новинари, изложене су говору мржње и претњама на које ретко када уследи реакција власти.

У вези са *имовинским правима*, спровођење закона којим се уређује приватна својина над градским грађевинским земљиштем, који је усвојен у септембру 2009. године, споро је и неефикасно. Било је мало конверзије права на коришћење у право на власништво над грађевинским земљиштем. Није решено питање власништва над земљиштем које је стечено у процесу приватизације. И даље није јасно каква је правна ситуација у вези са овим. Најављен Закон о реституцији још није донет.

Уопштено говорећи, правни оквир за заштиту социјалних и економских права је у великој мери успостављен. Међутим, треба обезбедити заштиту жена и деце од свих облика насиља. Тек треба донети нове мере за сузбијање свих врста дискриминације. Морају се уложити додатни напори да се рашчисте имовинска права.

Права мањина, културна права и заштита мањина

У области заштите мањина остварен је добар напредак. Први директни избори за Савете националних мањина одржани су 6. јуна 2010. године. Ови Савети се обавезно консултују у вези са законима који се односе на мањинске језике, образовање, културу и медије. Савети су изабрани за 19 националних мањина. Четири националне мањине су по први пут образовале и изабрале своје савете. И број регистрованих гласача и излазак на изборе су били релативно велики. ОЕБС је оценио да су избори одржани у складу са међународним стандардима. Пријављене су неке неправилности и тешкоће, укључујући ту и процес регистрације, али ништа од тога није значајније утицало на укупне резултате избора. Савети тек треба да почну да делују. Тешкоћа је било са образовањем савета за бошњачку националну мањину и овај савет тек треба да се формира.

У октобру 2009. године Републички савет за националне мањине одржао је седницу јер је дошло

до промене у његовом саставу. Међутим, овај савет се састао само једном. Треба побољшати информисање и образовање на мањинским језицима и ближе објаснити релевантан правни оквир. То посебно важи за бошњачку мањину, бугарску мањину, Буњевце и Влахе.

Међуетничка ситуација у *Војводини* се и даље поправља. У току је спровођење новог Статута и Закона о утврђивању надлежности Аутономне Покрајине Војводина. Тек треба усвојити нове законе о државној својини и о средствима саме покрајине. Уопштено гледано, укупан број међуетничких инцидената се смањило. Покрајинске власти су наставиле са организовањем регионалних омладинских кампова у циљу промовисања толеранције. Успостављена је редовна сарадња и координација са државним органима, посебно са Министарством унутрашњих послова, а организоване су и заједничке посете осетљивим заједницама. Унашређене су полицијске истраге међуетничких инцидената, што укључује и третман оваквих инцидената као етнички мотивисаних аката, за разлику од раније праксе када су категорисани као обични инциденти. Међутим, инциденте није у довољној мери пратила реакција правосуђа. Тужилаштво их је и даље одбацивало као кривична дела и упућивало их на прекршајне судове. У извештају покрајинског омбудсмана за 2009. годину поменуто је да се од 730 примљених притужби, 25 (3,42 %) односило на права националних мањина.

Ситуација на *Југу Србије* је углавном била стабилна али напета. У октобру 2009. године у Медвеђи су отворени двојезични огранци Економског и Правног факултета. Дошло је до застоја у оснивању радне групе која треба да сачини студију изводљивости развоја вишег образовања у Прешеви и Бујановцу. Још није пронађено одрживо решење за питање признавања диплома које је издао Универзитет у Приштини. Након директних избора, основан је Национални савет за албанску националну мањину. Тим изборима су претходиле тензије између албанских политичких партија. Међутим, Савет још увек није потпуно активан јер партије нису могле да се усагласе око расподеле положаја. Неке партије и даље бојкотују савет. Потписан је споразум о укључивању Срба у локалну управу у Бујановцу. Донета је одлука да се у државним институцијама отворе нова радна места како би се омогућило интегрисање Албанаца у државну управу. Предстоји спровођење ове одлуке.

Наставили су се сукоби између етничких група и унутар муслиманске заједнице у *Санџаку*. Трајне су напетости између двеју постојећих исламских организација. У септембру 2010. године дошло је до инцидената у Новом Пазару током протеста у вези са спором локалне исламске организације и општинских власти око земљишта. Национални савет за бошњачку националну мањину, чији су чланови изабрани у јуну 2010. године, због низа отворених питања у вези са његовим конституисањем још није регистрован и не обавља у потпуности своје функције.

Према подацима Високог комесаријата УН за избеглице (УНХЦР), у Србији има око 83.000 *избеглица* и 205.000 *интерно расељених лица*. Смањен је број колективних центара. Измењен је Закон о избеглицама тако да је избеглицама омогућено да откупе своје станове који су изграђени донаторским средствима. Настављен је програм подршке општинама које су припремиле локалне акционе планове за побољшање статуса избеглица и интерно расељених лица која су се одлучила за интеграцију. Још 81 општина је добила донације за спровођење својих планова. Међутим, ситуација са избеглицама и интерно расељеним лицима је и даље тешка. Потребно је остварити даљи напредак у погледу стамбене ситуације. Многе избеглице и интерно расељена лица су незапослени и живе у сиромаштву. Треба ревидирати Националну стратегију за решавање питања избеглица.

Положај *ромске* популације је донекле побољшан. У сектору образовања су предузете неке афирмативне мере са циљем да се унапреди положај Рома. Акције које су имале за циљ подизање нивоа свести о инклузији Рома спроведене су у различитим приликама, као што је Међународни дан Рома. Акциони план за побољшање положаја Рома усвојен је у више општина. У периоду извештаја запослено је још 15 здравствених медијатора и 179 педагога асистената.

Међутим, ромска мањина је и даље жртва дискриминације. Највећи број Рома живи у изузетном сиромаштву и у нелегалним насељима. Још увек има проблема са издавањем личних исправа

Ромима који живе у нелегалним насељима без пријављеног боравишта или који су бескућници. Још није уведен поједностављен поступак за признавање правног субјективитета и накнадно уписивање у матичне књиге. То негативно утиче на остваривање њихових социјалних и економских права. Расељавање бесправних ромских насеља често се врши на неодговарајући начин, што доводи до кршења основних људских права. Ромска популација, нарочито Ромкиње, трпе дискриминацију на тржишту рада и само 5 % ромске популације има сталан посао. Ромске жене и деца су често жртве експлоатације и породичног насиља, што се често уопште не пријављује.

Уопштено говорећи, успостављен је правни оквир за поштовање и заштиту мањина у Србији. Избори за Националне савете националних мањина су углавном успешно организовани. Забележен је изванредан напредак по питању решавања статуса избеглица и интерно расељених лица. Национални савети националних мањина, међутим, тек треба да почну да делују. Број интерно расељених лица је и даље велики, а њихова ситуација је критична. Ромска популација највећим делом живи у изузетном сиромаштву и и даље се суочава са дискриминацијом, посебно кад је реч о приступу образовању, социјалној заштити, здравственој заштити, запошљавању и одговарајућем решењу стамбених питања.

2.3. Регионална питања и међународне обавезе

Нема отворених питања у вези са поштовањем *Дејтонског/Париског мировног споразума* од стране Србије. Србија је показала конструктиван приступ у вези са развојем догађаја у Босни и Херцеговини.

Тужилац *Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију* (Хашки трибунал) у свом последњем извештају Савету безбедности УН рекао је да је Србија благовремено и адекватно реаговала на захтев Тужилаштва за приступ документима, архивама и сведоцима и да нема нерешених захтева. Он је истакао и професионализам и посвећеност оперативних служби које раде на потрази за одбеглим оптуженицима. Међутим, у извештају се препоручује да Србија преиспита стратегије које се примењују за хапшење оптуженика који су још у бекству, Ратка Младића и Горана Хаџића. У извештају Хашког трибунала истиче се и да је потребно да Србија појача своје оперативне капацитете и да усвоји строжи и мултидисциплинаран приступ хапшењу одбеглих. Пуна сарадња са Хашким трибуналом и даље остаје пресудан услов за чланство у ЕУ, у складу са закључцима Савета од 25. октобра 2010. године.

Статус некадашњег Закона о замрзавању имовине Хашких оптуженика, који је Државна заједница усвојила 2006. године, још није разјашњен. У пракси, замрзавање имовине је извршено на основу одлуке коју је 2005. године донело одељење за ратне злочине Окружног суда у Београду. Правни основ за ову одлуку био је Закон о кривичном поступку.

Успостављена је добра сарадња са Еулесом у вези са *ратним злочинима* на Косову³. Мањак стручњака као што су војни аналитичари и обавештајци, спутавао је капацитет полиције за истрагу ратних злочина. То негативно утиче на квалитет рада релевантних служби. Са неким земљама у региону још увек постоје проблеми у вези са екстрадицијом и признавањем казни.

Политика Србије у вези са *Међународним кривичним судом* и даље је у складу са смерницама ЕУ и Заједничким ставовима ЕУ о интегритету Римског статута.

Српска влада и даље оспорава проглашење независности Косова. Поступак пред Међународним судом правде који је покренула Србија завршио се у јулу 2010. године изношењем саветодавног мишљења. Суд је закључио да декларација о независности Косова усвојена 17. фебруара 2008. године није у супротности са међународним правом и Резолуцијом Савета безбедности бр. 1244 (1999). То је имало за последицу да српски парламент великом већином усвоји одлуку којом се потврђује политика Београда о непризнавању Косова, као и владину иницијативу да се решавање тог питања врати у Генералну скупштину УН. Исто тако, Србија је наставила да се противи

³ У складу са Резолуцијом УН бр. 1244/99.

учешћу Косова на регионалним састанцима и у иницијативама, изузев оних под окриљем Унмика.

Генерална скупштина УН је 9. септембра усвојила заједничку резолуцију, коју је предложила Србија, а подржала ЕУ, као своју реакцију на саветодавно мишљење Међународног суда правде о Косову. Ова резолуција уважава садржај саветодавног мишљења Међународног суда правде и поздравља спремност Европске Уније да помогне дијалог двеју страна; сам дијалог ће бити фактор мира, безбедности и стабилности, а сврха дијалога је да се унапреди сарадња, постигне напредак на путу ка Европској Унији и побољша живот људи.

На Косову је Србија одржавала паралелне структуре и организовала паралелне општинске изборе. Исто тако, Србија је одвратила Србе од учешћа на општинским изборима које су косовске власти организовале у новембру 2009. године. Српски званичници који одлазе на Косово и даље о томе обавештавају Унмик и Еулес како би добили безбедносну пратњу. Србија није имала конструктивну улогу у враћању судија и тужилаца – косовских Срба и косовских Албанаца – у Окружни суд у Митровици, у којем још увек ради особље Еулеса. Српска влада је протестовала против искључења и демонтирања предајника српских оператера мобилне телефоније на Косову који нису имали дозволу за рад.

Политика у вези са Косовом је утицала и на билатералне односе Србије са суседима. Српска Влада још увек не прихвата царинске ознаке Косова које је Унмик нотификовао, блокирајући тако извоз са Косова у Србију и ометајући превознике ЕУ у транзиту робе са Косова за извоз у ЕУ.

У августу 2010. године, укупно 14.631 особа се и даље водила као нестало, што је последица сукоба у региону. Према подацима Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК), од овог броја, 10.402 случаја се односи на сукоб у Босни и Херцеговини; 2.392 на сукоб у Хрватској, а 1.837 на сукоб на Косову. Процес решавања ових предмета иде веома споро. Решавање нерешених случајева у примереном року од пресудне је важности за процес помирења. Радна група коју су основали Београд и Приштина састала се три пута под покровитељством МКЦК, али је напредак у решавању случајева успорен због недостатка информација о месту гробница. Године 2010. српска Комисија за нестала лица први пут је добила копије докумената из архиве Министарства одбране Србије као одговор на детаљне захтеве за информацијама које је МКЦК доставио о лицима несталим на Косову 1998. и 1999. године. Српска полиција је радној групи којом председава МКЦК доставила и нове информације из сопствених архива. Радна група Београда и Приштине се састала у мају 2010. године и разговарала о новооткривеном месту на територији Србије за које се сумња да је масовна гробница. Српско тужилаштво за ратне злочине предложило је да се отвори истрага по овом питању. Комисија за нестала лица – билатерални форум који су Београд и Загреб основали ради решавања овог питања – не састаје се редовно.

Дат је нов подстицај *Процесу Сарајевске декларације* после Министарског састанка одржаног у Београду у марту 2010. године, на иницијативу Србије. То је окупило на једном месту Босну и Херцеговину, Хрватску, Црну Гору и Србију, које су се договориле да заједнички раде на сређивању статистичких података о избеглицама. Земље су се обавезале да раде на изналажењу решења за велики број отворених питања до краја године. Међутим, постоји читав низ тешких проблема, посебно у вези са станарским правима, које још треба решити са циљем да се нађу обострано прихватљива решења. Сарајевски процес је првобитно покренут преко Сарајевске декларације од 31. јануара 2005. године. Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија сарађују у оквиру овог процеса на налажењу решења за избегла и друга лица која су расељена као последица оружаних сукоба у бившој Југославији између 1991. и 1995. године.

Регионална сарадња и добросуседски односи чине суштински део процеса приближавања Србије Европској Унији. Влада Србије прогласила је регионалну сарадњу једним од својих приоритета. Србија је наставила да активно учествује у регионалним иницијативама, укључујући ту и Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECР), Савет за регионалну сарадњу (RCC), Споразум о слободној трговини у централној Европи (ЦЕФТА), Споразум о Енергетској заједници и Споразум о Заједничком европском ваздушном простору (ЕСААА). Србија је учествовала у

техничким преговорима о Споразуму о транспортној заједници, чије је потписивање одложено због различитих позиција у погледу Косова. Србија је председавала Цефтом у 2010. години. Србија је активно учествовала на припреми предстојеће Дунавске стратегије. Србија је учествовала на састанку високог нивоа између чланица ЕУ и земаља Западног Балкана у јуну 2010. године у Сарајеву. Међутим, регионална сарадња је трпела због неслагања Србије и Косова о учешћу Косова на различитим регионалним састанцима. Што пре мора да се дође до прихватљивог и одрживог решења за учешће и Србије и Косова на регионалним форумима. То је од пресудне важности за инклузивну и функционалну регионалну сарадњу.

У 2009. години одржани су трилатерални састанци између Турске, Србије и Босне и Херцеговине. У априлу 2010. године шефови држава Србије и Турске и председавајући председништва Босне и Херцеговине потписали су Декларацију у Истанбулу којом се потврђује територијални интегритет, суверенитет и правни статус Босне и Херцеговине.

Председник Тадић је, заједно са председавајућим председништва Босне и Херцеговине и председницима Хрватске и Црне Горе, присуствовао самиту Игманске иницијативе у Сарајеву у мају 2010. године. Ове године обележена је десетогодишњица ове иницијативе у којој учествује више од 140 НВО из региона, а која има за циљ промовисање и помагање сарадње на локалном и регионалном нивоу.

Још се више развила *билатерална сарадња са другим земљама обухваћеним проширењем ЕУ*. Побољшана је сарадња правосуђа Босне и Херцеговине, Хрватске и Србије у кривичним стварима. Србија је у фебруару потписала са Босном и Херцеговином споразум о међусобном признавању и извршењу судских пресуда у кривичним стварима. Новим споразумом уведена је могућност изручења осуђених лица ради издржавања затворске казне. Према ранијем споразуму, осуђено лице није могло бити изручено другој земљи без властитог пристанка. Новим билатералним споразумима стављена је тачка на ову могућност да се избегне затворска казна, посебно у случају лица која имају два држављанства.

Остварен је значајан напредак у односима са *Албанијом*. У марту 2010. године, албански министар иностраних послова је први пут после пет година дошао у Београд у посету овакве врсте. Том приликом је потписан споразум о сарадњи у борби против организованог криминала, међународног кријумчарења дроге и међународног тероризма. После ове посете, у априлу 2010. године, Албанија је укинула визе за држављане Србије.

Односи са Босном и Херцеговином су се побољшали. Српски парламент је у марту 2010. године усвојио Декларацију којим се осуђују злочини у Сребреници и позива на пресуду Међународног суда правде у вези са Сребреницом. У преамбули ове Декларације потврђује се и обавеза поштовања територијалног интегритета и суверенитета Босне и Херцеговине. Председник Тадић је присуствовао комеморацији у Сребреници у јулу 2010. године. У јуну су се у Београду срели председник парламента Босне и Херцеговине и председник Србије. Нови амбасадор Босне и Херцеговине је акредитован пошто је то место било упражњено три године. У марту 2010. године Српски парламент је ратификовао споразум о утврђивању граничних прелаза са Босном и Херцеговином. Међудржавна дипломатска комисија за државну границу између ове две земље у мају 2010. године састала се први пут у последње четири године. Споразум о економској сарадњи између Босне и Херцеговине и Србије ступио је на снагу у априлу месецу. Измене и допуне споразума о међусобној правној помоћи у кривичним стварима потписане су у фебруару 2010. године. Потписан је билатерални споразум о сарадњи полиције у областима организованог криминала и тероризма, као и споразум о култури и спорту. Међутим, демаркација граница је остала отворено питање. Република Српска и даље тесно сарађује са Србијом на бази Споразума о специјалним паралелним односима и за њега везаног Протокола о сарадњи.

Односи са *Хрватском* добили су нов подстицај. После избора председника Јосиповића у Хрватској, два председника и други високи званичници срели су се неколико пута, како билатерално, тако и на маргинама регионалних и међународних догађаја. Српска парламентарна делегација посетила је Загреб у фебруару 2010. године а Хрватски парламент је узвратио је посету у јуну 2010. године. Председник Хрватске је посетио Србију у јулу 2010. Међудржавна

дипломатска комисија за идентификацију и утврђивање границе се у априлу 2010. године састала први пут после седам година. Споразум о сарадњи полиције ступио је на снагу у мају 2010. године. Потписани су Споразум о сарадњи у одбрани и Споразум о пловидби копненим водама. Споразум за испоручивање грађана који су осумњичени или осуђени за озбиљна кривична дела потписан је у јуну 2010. године. Међутим, и даље има нерешених питања. У децембру 2009. године српска Влада је у Међународном суду правде поднела противтужбу против Хрватске по основу наводног геноцида. Питање несталих особа је још увек проблематично.

Односи са *Бившом Југословенском Републиком Македонијом* су углавном добри. Председник Србије је посетио Скопље у јуну 2010. године. Српске власти су наставиле своју политику непризнавања споразума о демаркацији границе између Бивше Југословенске Републике Македоније и Косова. У септембру су ове две земље потписале билатерални споразум да би се омогућило одвијање саобраћаја преко локалних граничних прелаза. И даље постоје нерешена питања у вези са односима између православних цркава у два земљама.

Било је различитих тенденција када се ради о односима са *Црном Гором*. Председник Србије је посетио Црну Гору у јулу 2010. године. Два министра одбране су у априлу 2010. године потписала споразум о сарадњи у војном сектору. Влада Србије је протестовала због успостављања дипломатских односа између Црне Горе и Косова и у јануару 2010. године и привремено је опозвала амбасадора из Подгорице. Амбасадор је враћен у фебруару 2010. године. Било је још отворених питања у вези са финализацијом поделе имовине и обавеза, правом на држављанство и борбом против организованог криминала. Србија је потписала споразуме о правосудној сарадњи и екстрадицији у мају 2010. Године, али њима се не предвиђа екстрадиција сопствених грађана.

Остварен је значајан напредак у односима са *Турском*. Нови формат редовних трилатералних састанака на нивоу министара спољних послова са Турском и Босном и Херцеговином покренут је 2009. године и одржано је неколико састанака. Самит председника Србије, Турске и председништва Босне и Херцеговине одржан је у Истанбулу априла 2010. године. Турски премијер је посетио Србију у јулу 2010. године. Споразум о слободној трговини између Србије и Турске је ступио на снагу у септембру 2010. године.

Односи са *Румунијом, Бугарском и Мађарском* су добри. У априлу 2010. године бугарски премијер је посетио Београд. Српски и бугарски министри унутрашњих послова потписали су споразум о оснивању заједничког контактеног центра за сарадњу полиције и царине. Састанци на високом нивоу су одржани са Мађарском на билатералном нивоу, а у новом трилатералном формату сарадње са Мађарском и Хрватском. У јуну 2010. године румунски министар спољних послова посетио је Београд. Две земље одржавају висок ниво сарадње и између својих полиција.

Уопштено говорећи, Србија у великој мери испуњава своје међународне обавезе. Упркос активној сарадњи Србије са Хашким трибуналом, два преостала бегунца су још на слободи. Наставила су се суђења за ратне злочине пред домаћим судовима. Регионална сарадња се побољшала и Србија је начинила знатан напредак у билатералним односима са другим земљама укљученим у процес проширења, посебно са Хрватском и Босном и Херцеговином, при чему и даље има добре односе са суседним државама чланицама ЕУ. Регионална сарадња је трпела због неслагања Србије и Косова о учешћу Косова на различитим регионалним састанцима. Што пре мора да се дође до прихватљивог и одрживог решења за учешће и Србије и Косова на регионалним форумима. То је од пресудне важности за инклузивну и функционалну регионалну сарадњу.

3. ЕКОНОМСКИ КРИТЕРИЈУМИ

У испитивању економских збивања у Србији, Комисија се водила закључцима Европског Савета у Копенхагену од јуна 1993. године који је дефинисао да је за чланство у Унији потребно постојање функционалне тржишне економије, као и способност суочавања са притисцима конкуренције и тржишним снагама у Унији.

3.1. Постојање функционалне тржишне економије

Основе економске политике

У јануару 2010. године Влада је доставила Европској комисији свој економски и фискални програм за период 2010–12. Овим програмом се утврђује ревидиран оквир макроекономске и фискалне политике за средњи рок, на основу ребаланса буџета за 2009. годину и буџета за 2010. годину, који су оба усвојени у децембру 2009. године. *Уопштено говорећи*, овај програм је одговарајући документ средњорочне политике и приказује реалистичан макрофискални сценарио, који је у великој мери у складу са програмом реформи земље.

Макроекономска политика Србије учвршћена је економским програмом који је подржао Међународни монетарни фонд (ММФ) у оквиру „стенд-бај“ аранжмана (СБА), који је на снази од прве половине 2009. године. У складу са условима СБА, један број фискалних мера спроведен је током 2009. године и почетком 2010. године. Без обзира на један број корекција, укључујући ту и ревизију нагоре фискалног дефицита 2009. и 2010. године, реализација СБА је на добром путу. Влада је направила значајне кораке ка јачању фискалне одговорности тако што је усвојила измене буџетског система и донела нов Предлог закона о пензији. Међутим, још треба радити на доношењу и реализацији свеобухватне структурне реформе која би усмерила привреду у одрживом правцу.

Уопштено говорећи, у време светске кризе макроекономска стабилност је у великој мери сачувана захваљујући благовременом усвајању мера у договору са ММФ-ом. Постоји консензус о основним поставкама тржишне привреде. Нужно је без одлагања спровести средњорочне фискалне и структурне реформе како би се појачала отпорност привреде.

Макроекономска стабилност

У 2009. години српски БДП реално је смањен је за 3 % као последица глобалне економске кризе, чиме је прекинут постојан раст по просечној стопи од 6 % годишње, који је забележен у периоду између 2005. и 2008. године. Просечан БДП по глави становника у 2009. години био је, по стандардима куповне моћи, 37 % просека у ЕУ-27, што је нешто више него годину дана раније. Опоравак се бележи од почетка 2010. године, али опоравак привредних активности иде спорије него што се очекивало, што је навело ММФ и државне власти да коригују надоле своју првобитну пројекцију раста БДП-а са 2 % на 1,5 %. Док се привредни раст у прошлости заснивао на домаћој потражњи, у недавном периоду више га је покретао раст извоза. Остаје да се оваква промена одржи, и то на основу јачања индустријске производње. Док је 2009. године привреда забележила за неких 12 % слабији резултат него претходне године, при чему је производња забележила највећи пад, овај негативан тренд је преокренут у 2010. години. *Уопштено говорећи*, српска привреда и даље трпи негативан утицај глобалне економске кризе, а опоравак је спор и несигуран.

Током 2009. године међународна трговина и финансијске трансакције били су снажно погођени глобалном економском и финансијском кризом. С обзиром на БДП од 5,8 %, дефицит текућег платног биланса био је знатно нижи у односу на 10–18 % у претходним годинама. За то је углавном заслужан велик пад увоза, али и повећан нето прилив дознака. Како је увоз падао брже него извоз, робни трговински дефицит се смањивао у односу на вредности у претходном периоду, које су биле изнад 20 %. Међутим, при вредности од 15,5 % БДП-а, и даље је велики. У 2010. години, са побољшањем међународног економског окружења, спољни положај Србије остао је чврст. У периоду до септембра месеца трговински дефицит се смањивао у поређењу са прошлом годином понесен значајним растом извоза, јер је извоз полупроизвода забележио висок раст пратећи оживљавање привредне активности у ЕУ, главном трговинском партнеру Србије. Годишњи раст увоза постао је позитиван у мају месецу после значајног раста увоза енергената, за шта су делом заслужне више међународне цене нафте и полупроизвода у ситуацији постепеног опоравка домаће производње, док је инвестициона активност била слаба.

Финансијски токови и токови капитала остали су на скромном нивоу. У 2009. години стране

директне инвестиције (СДИ) пале су за четвртину у односу на годину дана раније, на 1,37 милијарди евра, што износи 4,3 % БДП-а. Истовремено, дугорочно задуживање привредног сектора од 600 милијарди евра износило је само једну четвртину вредности из 2008. године, док је краткорочно задуживање од 200 милиона евра било за готово 60 % мање у односу на претходну годину. Без обзира на спор опоравак привредне активности у 2010. години, прилив стране валуте је остао слаб. Током осам месеци, до септембра, прилив СДИ и других инвестиција био је знатно мањи него годину дана раније. Рачун капитала и финансијски рачун су се повећали као последица чињенице да су домаће комерцијалне банке прибегле дугорочном задуживању, док је истовремено привредни сектор масовно отплаћивао стране кредите узете пре кризе, а дешавао се и одлив готовине и депозита. Па ипак, укупне девизне резерве углавном су остале стабилне током 2010. године, на нивоу од 11 милијарди евра, тј. више од трећине БДП-а, или довољне да покрију увоз од неких 10 месеци. Спољни дуг Србије се повећава од 2009. године, док је прилив капитала далеко од довољног за покривање дефицита платног биланса. До краја јула 2010. године бруто спољни дуг је од почетка године повећан за око 0,5 милијарди евра, на 23,3 милијарде евра, тј. на близу 80 % пројектованог БДП-а. *Уопштено говорећи*, српска привреда је у 2009. години доживела озбиљна спољна прилагођавања, што се одражава у значајно смањеном дефициту текућег платног биланса, као и у мањем робном трговинском дефициту у односу на пређашње вредности. Истовремено, девизне резерве су порасле и сада се одржавају на комфорном нивоу. Међутим, спољни дуг је висок и све веће задуживање остаје разлог за забринутост.

Стопа незапослености је 2009. године порасла на 16,1 %. У 2009. години дошло је до значајног снижења зарада, за шта је заслужно и номинално замрзавање плата у јавном сектору, при чему су номиналне зараде у просеку порасле за 6,9 % у поређењу са 17,9 % у претходној години. Поред тога, стварни раст плата успорен је на само 0,3 % годишње, што је знатно мање него у 2007. (19,5 %) и у 2008. години (3,9 %). Док се привредна активност постепено убрзавала, ситуација на тржишту рада се погоршала у 2010. години. У првој половини године запосленост се и даље смањивала на годишњем нивоу, при чему је број запослених пао на најнижи ниво у историји, тј. на број од 1,85 милиона. Према државном истраживању радне снаге из априла 2010. године, стопа незапослености је скочила на 19,2 %. Лоше стање на тржишту рада је још више погоршало социјалну ситуацију. Раст зарада је у великој мери остао ограничен током 2010. године. У периоду од јануара до јула просечна нето зарада се повећала у односу на исти период прошле године за 6,7 % номинално, а за 2,5% реално. *Уопштено говорећи*, под утицајем економске кризе, ситуација на тржишту рада се погоршала јер је запосленост опала, а незапосленост порасла на близу 20 %. Плате су остале готово непромењене у реалном износу.

Садашњи оквир монетарне политике уведен је у јануару 2009. године, када се Народна банка Србије (НБС) определила за одржавање стабилности цена на основу инфлације мерене индексом потрошачких цена уместо на основу базне инфлације. Циљ НБС је био да се у 2009. годишња инфлација мерена индексом потрошачких цена одржи између 6 % и 10 %. Крајем децембра 2009. године инфлација мерена индексом потрошачких цена износила је 6,6 %, што је углавном у складу са пројекцијама, чиме је годишња просечна стопа инфлације од 8,1 % доведена на циљну вредност. У 2009. години, инфлацију је у великој мери потпиривало повећање контролисаних цена нафтних деривата и комуналних услуга. За крај 2010. године НБС је утврдила циљану инфлацију од 4 % до 8 %, при чему ће највећи утицај на укупан раст цена имати раст контролисаних цена и акциза. Смањење инфлације је било успешно у првој половини године. Међутим, инфлаторне тензије је поново распирило повећање цена хране и депресијација динара. Обновљени притисци су се заснивали и на очекиваном порасту домаће потражње у складу са постепеним убрзањем привредне активности и већим банкарским позајмицама. Убрзавање инфлације навело је НБС да прекине са политиком постепене релаксације монетарних услова. Од друге половине 2009. године кључна референтна каматна стопа смањена је у више узастопних корака са највише вредности од 17,75 % у октобру 2008. године на 10 % крајем децембра 2009. године, и даље на 8 % почетком маја. После два најновија повећања, каматна стопа је сада 9 %. *Уопштено говорећи*, смањење инфлације је и даље главни циљ, али се кретање цена и даље мора пажљиво пратити, јер пораст контролисаних цена енергената, гаса и нафте, као и преносни

ефекат депресијације динара могу да донесу нове инфлаторне притиске.

Од краја 2009. године, НБС активно ради на очувању девизне стабилности. С обзиром на то да се сматрало да брзина депресијације динара у децембру 2009. године подрива процес економске стабилизације, НБС је опет почела да интервенише на међубанкарском девизном тржишту. После две интервенције крајем године, овакве операције су постале чешће током 2010. године, посебно од средине маја, када је притисак на девизни курс опет појачан. Упркос интервенцијама НБС, динар је наставио да пада па је курс достигао 106,2 РСД за евро крајем септембра, тј. од почетка године изгубио је око 10 % своје вредности. До тада је НБС већ била продала укупно више од 2 милијарде евра са циљем да ублажи превелике дневне осцилације вредности динара. *Уопштено говорећи*, динар је имао тренд депресијације од децембра 2009. године. У складу са политиком спречавања превелике нестабилности девизног курса, интервенције НБС на међубанкарском тржишту биле су велике у првој половини 2010. године и у пракси су донекле бациле у сенку њену политику циљане инфлације.

У 2009. години видели смо промену фискалне политике јер се експанзионистичка политика из 2007. и 2008. године морала држати у оквирима наметнутим условима СБА програма. *Ad hoc* краткорочне мере су уведене да би се ублажило велико погоршање јавних финансија током економске рецесије, што је довело да два ребаланса буџета у 2009. години. Консолидовани фискални дефицит се у 2009. повећао на 4,1 % БДП-а са 2,4 % БДП-а, колико је износио годину дана раније. Низ хитних мера за смањивање расхода само је делимично надоместио значајно смањење прихода. До фискалног прилагођавања дошло је углавном на основу ограниченог запошљавања у јавном сектору и номиналном замрзавању зарада и пензија у јавном сектору. Капитални расходи су опет смањени у односу на претходну годину. Бројна отпуштања у приватном сектору и замрзавање плата у јавном сектору довели су до великог пада прихода на основу пореза на личне приходе. Поред тога, забележен је знатан пад ПДВ-а због ограничене домаће потражње. Због смањења увоза, а и због смањења царина после почетка спровођења трговинског споразума у складу са ССП-ом, приходи од царина били су много мањи него прошле године. Супротно овоме, приход од акциза је повећан као последица повећање акциза на дизел и бензин. Током 2010. године јавне финансије су и даље биле под притиском јер је фискална политика омогућавала функционисање аутоматских стабилизатора. У договору са ММФ-ом, Србија је најавила ребаланс буџета како би се омогућио већи буџетски дефицит у 2010. При вредности од 4,8 % БДП-а дефицит би био највиши у протеклој деценији, али би му узрок били јавни приходи који су мањи од планираних, а не раст јавних расхода. Међутим, у периоду до септембра јавна потрошња је углавном била ограничена, и то значајним смањивањем капиталних расхода, док су текући расходи, због којих је у највећој мери и дошло до отпуштања, били у складу са планом против замрзавања плата у државној управи и пензија. Од 2009. године јавни дуг бележи постојан раст и крајем августа месеца износио је близу 11 милијарди евра, или отприлике 36 % БДП-а. Са циљем да се појача фискална дисциплина, Србија је усвојила измене и допуне Закона о буџетском систему. Овим изменама и допунама уведен је низ квантитативних фискалних правила за подупирање фискалне консолидације на средњи рок. Поред тога, сматра се да су побољшане процедуре, као и успостављање фискалног савета учврстиле фискалну одговорност. Међутим, Србија тек треба да усвоји нови Закон о пензијама, који, у циљу јачања јавних финансија на дужи рок, садржи продужење радног стажа и старосне границе за стицање права на пензију, као и корекције механизма индексације. *Уопштено говорећи*, с обзиром на негативан утицај економске кризе и упркос *ad hoc* фискалним прилагођавањима, буџетски дефицит је у 2009. години био знатно већи него претходних година. Корективне краткорочне мере мораће да се подупру широким системским реформама, као што су реформа пензионог и здравственог система, да би се побољшала фискална одрживост на средњи и дужи рок.

Експанзионистичка фискална политика и све већа разлика између штедње и улагања у приватном сектору, што је дало замајак неуравнотежености спољнотрговинског платног биланса у годинама пре економске кризе у 2009. години, појачала је осетљивост привреде на шокове као што је глобална рецесија. Негативни ефекти последње кризе су делимично ублажени

економским мерама које су спроведене у оквиру ММФ-овог ЦСА програма. Међутим, мешавина макроекономске политике се показала прилично ограниченом када се ради о реаговању на кризу. Делотворност монетарне политике је ограничена с обзиром на висок степен евроизације и НБС делотворно настоји да постигне двоструки циљ, тј. да изглади депресијацију девизног курса, а да при том одржи циљану инфлацију. Поред тога, нису могле да се спроведу контрацикличне фискалне политике које би биле неопходне у периоду мале привредне активности. Разлог за то су фискална експанзија у периоду пре кризе и низак ниво интеграције тржишта капитала. Да би у већој мери сачувала стабилност своје привреде, Србија је морала да примени мере за стезање буџета, укључујући ту и смањење расхода, што често функционише проциклично у таквим околностима. *Уопштено говорећи*, постојећа мешавина економске политике се показала ограниченом када се ради о реаговању на кризу. Међутим, пратеће политике и мере које су договорене са ММФ-ом у оквиру СБА програма обезбедиле су да се адекватно реагује на најзначајније негативне макроекономске ефекте.

Садејство тржишних снага

Процес либерализације цена успорен је у 2009. години, при чему контролисане цене још увек чине отприлике четвртину инфлационе корпе мерене на основу индекса потрошачких цена. Средином 2010. године дошло је до угрожавања тржишног формирања цена јер је држава интервенисала услед несташице неких основних намирница, као што су млечни производи и јестиво уље. Учешће приватног сектора од око 55–60 % у укупној производњи и око 60 % у укупном броју запослених, и даље је мало. Финализирање процеса приватизације и/или ликвидације предузећа у друштвеном и државном власништву и даље је један је од кључних приоритета Европског партнерства за Србију.

Са приватизацијом предузећа у друштвеној својини наставило се и у 2009. години, али спорије јер је продато само 95 таквих предузећа. Приход од приватизације износио је око 81 милион евра. До краја 2009. године укупан број предузећа приватизованих путем тендера и аукција, од почетка процеса у 2002. години, порастао је на преко 2.300, док је приход од приватизације био око 2,6 милијарди евра. Најмање атрактивна предузећа тек треба продати. Број приватизација које су поништене – због неиспуњавања уговорних обавеза – порастао је на готово једну четвртину компанија које су првобитно биле планиране за приватизацију. Влада је продужила рок за финализацију приватизације предузећа у друштвеној својини до 30. јуна 2011. године. *Уопштено говорећи*, напредак са приватизацијом предузећа у друштвеној својини био је ограничен, док се број поништених приватизација повећао.

С обзиром на економску ситуацију у 2009. години, приватизација великих предузећа у друштвеној својини је одложена. Како се стање на глобалним тржиштима постепено побољшало, влада је најавила приватизационе стратегије за један број предузећа. Неколико предузећа је планирано за продају пре краја 2010. године. Приватизација фармацеутске индустрије „Галеника“, међутим, није успела и одложена је. Покренута је иницијална процедура за продају „Телекома“, али тендер није расписан до краја септембра како је било планирано. Што се тиче продаје националног авио-превозника *JAT Airways*, влада је одлучила да оснује нову националну авио-компанију која ће преузети имовину и један део особља. Дуг који се процењује на 146 милиона евра (25 милиона евра само у 2009. години) би остао старој компанији која би остала у друштвеном власништву. Да би се омогућила продаја преосталог државног пакета акција у нафтној компанији НИС, влада је средином 2010. године поделила становништву бесплатне акције и најавила нове поделе (београдски аеродром, Телеком, ЕПС). Остаје да се реализује приватизација око 500 комуналних предузећа на нивоу локалних заједница. Њихово реструктурирање и реорганизација још нису започети, а стратегија за њихову приватизацију и даље није донета. *Уопштено говорећи*, у процесу приватизације остварен је ограничен напредак. Са приватизацијом предузећа у друштвеној својини се наставило, али је у међувремену један број реализованих приватизација већ поништен. Није почело реструктурирање предузећа у државној својини.

Улазак на тржиште и излазак са њега

У 2009. години било је извесног напретка у омогућавању уласка на тржиште. У мају 2010. године било је 113.000 регистрованих предузећа, што је пораст у односу на 106.000 колико их је било у априлу 2009. године. Истовремено, око 220.000 предузетника регистровано је у Агенцији за привредне регистре Србије, тј. око 5.000 више него прошле године. Јединствен шалтер за регистрацију предузећа функционише од маја 2009. године. Сада је у просеку потребно 5 уместо ранијих 23 дана за регистровање, а процењује се да су административни трошкови за предузећа значајно снижени. Агенција је додатно повећала број регистара, укључујући ту и Регистар финансијских извештаја, чиме ће се прекинути са некадашњом праксом да се исти извештаји достављају читавом низу различитих државних тела. Без обзира на то, потребно је уложити још напора да се побољшају услови за покретање бизниса, посебно у области грађевинских дозвола, где спровођење новог Закона о планирању и изградњи из 2009. године иде веома споро. Што се тиче изласка са тржишта, нови Закон о стечају ступио је на снагу у јануару 2010. године, али је велики број случајева још нерешен. *Уопштено гледано*, остварен је извештан напредак, посебно у вези са регистрацијом нових предузећа и достављањем финансијских извештаја предузећа која већ раде. Међутим, претерани захтеви у погледу административних поступака и сложено законодавство и даље отежавају услове пословања.

Правни систем

Примећује се одређен напредак у усвајању нових закона који су у складу са правним тековинама ЕУ. Међутим, припрема и спровођење закона понекад тече споро и неуједначено, а њихова примена је слаба због помањкања техничких и људских ресурса у судовима и управним органима. Недоследна примена закона и веома дуготрајни поступци, који често трају дуже од законом утврђеног рока, коче инвестиције. *Уопштено говорећи*, слабости у владавини права и преовлађујућа корупција наставили су да смањују правну сигурност и да подривају поверење у правни систем међу привредним друштвима, посебно у вези са делотворним остваривањем имовинских права.

Развој финансијског сектора

Број банака пао је са 34 на 33 после спајања две банке у државном власништву у септембру 2010. године. Сада постоје 3 банке које су у већинском државном власништву и њихово учешће на тржишту је 2,6 %. Страно власништво порасло је на готово 75 % укупног банкарског сектора и сада је у власништву страних лица 21 од 33 банке које раде у Србији. Подружнице аустријских, грчких и италијанских банака налазе се међу првих пет банака гледано по имовини коју поседују, а заједно контролишу готово 60 % тржишта. Домаће приватне банке су мале и само једна од њих се сврстава међу првих 10 банака.

Српски финансијски сектор међународна финансијска криза готово да није опрљила. У складу са споразумом постигнутим у марту 2009. године („Бечка иницијатива“), матичне комерцијалне банке које имају подружнице у Србији одржавале су изложеност на српском тржишту на нивоу од пре кризе и делотворно су повећале своје коефицијенте адекватности капитала у 2009. години. С обзиром на позитивне резултате програма економске стабилизације, договорено је да се, као први корак ка фазном укидању ове иницијативе, од априла 2010. године обавезе о изложености могу смањити, и то са 100 % на 80 % изложености са краја 2008. године. Депозити, од којих је 70 % у страниј валути, чине готово 60 % укупних обавеза банкарског сектора. Слично овоме, на зајмове отпада око 60 % средстава банкарског сектора. Више од три четвртине зајмова изражено је у страниј валути или је везано за страну валуту, претежно евро. Више од половине зајмова одобрено је привреди (углавном трговини и индустрији – око 20% свакој), док је око трећина одобрена становништву. С обзиром на то да се криза кредитног раста за приватни сектор знатно успорила, Влада је донела план подршке за субвенционисање кредита комерцијалних банака за предузећа и становништво.

Капитализација банкарског сектора је велика. Просечан коефицијент адекватности капитала је 21

%, при чему га све системске банке одржавају изнад прописаног минимума од 12 %. Међутим, погоршао се квалитет средстава банкарског сектора, а после 2009. године повећао се и број лоших кредита. Бруто проценат неотплаћених кредита достигао је врхунац од 17,5 % у другој половини 2010. године. Системски ризик ликвидности није вероватан јер је крајем јуна на ликвидна средства отпадало преко 36 % укупних средстава. НБС може да обезбеди значајан ниво ликвидности тако што ће још више релаксирати релативно високу обавезну резерву која је у периоду пре кризе уведена са циљем да се ограничи брз раст кредита. Високи капитални захтеви и обавезна резерва су делом одговорни за углавном ниску профитабилност српског банкарског сектора, према регионалним стандардима. На основу „стрес теста“ урађеног за 31 банку у 2010. години, закључено је да су банке довољно отпорне на нове негативне шокове, али да су и даље осетљиве на кредитни ризик. Слаби резултати привреде у ситуацији спорог економског опоравка могу да доведу до кашњења са отплатом кредита. Поред тога, с обзиром на висок ниво евроизације српске привреде, било је и девизног ризика за зајмопримце. *Уопштено говорећи*, у ситуацији економске кризе раст финансијског посредништва био је успорен. Банкарски сектор је остао углавном здрав и профитабилан, али мора се будно мотрити да, због релативно великог учешћа проблематичних кредита и знатне изложености девизном ризику, не дође до могућег слабљења способности отплате на страни зајмопрималаца.

Крајем 2009. године у Србији је пословало 26 осигуравајућих друштава, што је раст у односу на 24 друштва колико их је било годину дана раније. Деветнаест осигуравајућих друштава су у већинском страном власништву, док се 7 претежно ослања на домаћи капитал. Рецесија је утицала на резултате овог сектора, па је приход од премије порастао за само 2,6 % за годину дана у 2009. години. Учешће капитала сектора осигурања у укупном финансијском сектору пало је на 3,9 %. *Уопштено говорећи*, напредак у развоју небанкарског финансијског сектора је успорен, те је и његова величина у финансијском посредништву остала ограничена.

3.2. Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама из ЕУ

Постојање функционалне тржишне привреде

У ситуацији светске кризе погоршала се општа економска клима, али су власти углавном успеле да одрже макроекономску стабилност како би се помогла континуирана транзиција у тржишну привреду. Посебно, монетарне власти су примениле благовремене и одговарајуће мере да поврате поверење у банкарски систем. Што се тиче фискалне сфере, корективне краткорочне мере мораће да се подупру широким системским реформама како би се фискална одрживост обезбедила на дужи рок. Усвајање закона који се односе на фискалну одговорност јесте важан корак којим се поплочава пут ка јачању фискалне дисциплине. И пензиона реформа ће допринети дугорочној одрживости јавних финансија. Међутим, слабо управљање предузећима и мањкавости конкуренције и даље представљају препреке за пословање. *Уопштено говорећи*, у овом захтевнијем окружењу раније уочени хендикепи постају још израженији. Функционисање тржишних механизма и даље ометају тржишне дисторзије, правна неизвесност, велико мешање државе у производњу и недовољна конкуренција.

Људски и физички капитал

Забележен је извештан напредак након убрзане реформе система образовања, који је осмишљен тако да више одговара потребама тржишта рада. Без обзира на то, разлика између потражње за квалификованом радном снагом и понуде на тржишту, на коју је указано у ранијим извештајима, и даље остаје препрека страним директним инвестицијама и развијању нових сегмената привреде. Однос према целоживотном учењу и мобилности се побољшава, али споро. Расходи за државно образовање чинили су 3,3 % БДП-а у 2009. години, што је мање од планираних 3,9 %. *Уопштено говорећи*, привреда и даље трпи због мањка квалификоване радне снаге, а понуда се тек постепено прилагођава потребама тржишта.

У 2009. години инвестициона активност је била ограничена, а приватне инвестиције су пале на

206% БДП-а. Нето стране директне инвестиције су пале за готово 25 % у односу на претходну годину, на 1,37 милијарди евра, доводећи кумулативни нето прилив страних директних инвестиција од 2000. године на ниво од 12,2 милијарди евра. У три сектора која су примила највише страних директних инвестиција спада финансијско посредовање, производња, саобраћај и телекомуникације. Међутим, велики део СДИ отишао је у привредне секторе којима се не може трговати, што је допринело повећању неуравнотежености спољнотрговинског платног биланса. У 2009. години дошло је до опадања домаћих инвестиција. Средства Националног инвестиционог плана смањена су на 210 милиона евра, што је трећина износа ових средстава у 2008. години, а употребљена су за различите пројекте у вези са развојем комуналне и путне инфраструктуре у 40 најмање развијених општина, али и за подршку индустријским центрима (какав је Крагујевац) дуж Коридора 10, као и за изградњу социјалних станова. За 2010. годину Национални инвестициони план је још више смањен, на око 100 милиона евра. *Уопштено говорећи*, инвестирање из домаћих извора се смањило јер је локалних извора било мало, а, с обзиром на глобалну економску кризу, опао је и темпо СДИ.

Структура сектора и предузећа

Процес реструктурирања је споро напредовао. Померање економске активности ка сектору услуга се стабилизовало, те услуге сада чине више од 60 % БДП-а. Јавна предузећа још увек остварују највећи део резултата српске привреде. Међутим, и њихове резултате је знатно угрозила криза па је дошло до ерозије капитала а акумулирани губитак је порастао на 3 милијарде евра, тј. на више од четвртине њиховог укупног капитала на крају 2009.

Учешће приватних предузећа у производњи је мање, али зато она имају доминантно учешће у спољној трговини. Око 75 % српског извоза потиче од предузећа која су претежно у страном власништву. На мала и средња предузећа отпада само 51 % укупне додате вредности и незнатно више од 57 % укупне запослености. Неформални сектор, подстицан слабостима пореске политике и политике јавних расхода, као и слабостима у спровођењу закона, укључујући ту и борбу против корупције и организованог криминала, и даље је велик. То смањује пореску основу и ефикасност економске политике. *Уопштено говорећи*, структурно прилагођавање економије тече споро јер је спор и темпо реформи на које је негативно утицала економска криза. Сектор сиве економије остаје велики изазов.

Утицај државе на конкурентност

Државне субвенције биле су релативно велике и износиле су око 2,2 % БДП-а пратећи номинални раст за готово четвртину у односу на 2008. годину. Могуће је и да није приказан читав износ субвенција јер систематског упућивања на претходно одобрење нема ни у случају схема државне помоћи, нити појединачне државне помоћи. Недавно успостављен орган за државну помоћ треба делотворно да примењује Закон о државној помоћи из јула 2009. године, али још увек не постоји одговарајући механизам за праћење. Још увек постоје монополистичке структуре које контролише држава. *Уопштено говорећи*, преко својих правних и финансијских механизма, држава и даље врши велики утицај на конкурентност.

Економска интеграција са ЕУ

ЕУ је и даље главни трговински партнер Србије са учешћем од 58 % у укупном извозу и 57 % у укупном увозу. Негативан трговински биланс који је Србија имала са ЕУ постојано се смањивао у периоду до августа 2010. године. Србија је наставила да побољшава и трговински суфицит са земљама у региону. На земље ЦЕФТА отпада 16 % српске трговине.

Конкурентност извозних цена је побољшана у 2009. години. Реалан раст бруто зарада од 0,2 % био је знатно мањи од просека раста продуктивности рада, што је довело до смањења стварних трошкова јединице рада од 3 %. Према реалном ефективном курсу, динар је изгубио 3 % своје вредности, упркос томе што су потрошачке цене у просеку брже расле на домаћем тржишту него у иностранству. У првој половини 2010. године, реални ефективни девизни курс динара је пао за још око 7 %. У ситуацији сузбијаног раста зарада и све веће незапослености, трошкови јединице

рада су наставиле да бележе реалан пад. *Уопштено говорећи*, трговинска интеграција са ЕУ је задржала висок ниво, а извозна конкурентност је наставила да се побољшава.

4. ЕВРОПСКИ СТАНДАРДИ

Овај одељак разматра способност Републике Србије да постепено усклади своје законодавство и политике са правним тековинама Европске Уније у вези са унутрашњим тржиштем, секторском политиком и правдом, слободом и безбедношћу, у складу са Споразумом о стабилизацији и придруживању и приоритетима Европског партнерства. У овом одељку се такође анализирају и административни капацитети Републике Србије. У сваком сектору оцена Комисије обухвата напредак остварен током периода извештавања и резимира општи ниво припремљености земље.

4.1. Унутрашње тржиште

4.1.1. Слободно кретање робе

Може се констатовати да је остварен добар напредак у области слободног кретања робе.

Усвојени су закони који су у складу са Директивама Новог приступа о безбедности рада машина, електромагнетне компатибилности и опреме под високим напоном. Министарство економије и регионалног развоја и даље има централну улогу у координисању успостављања и побољшања хоризонталног законодавства, институција квалитетне инфраструктуре и преноса правних тековина ЕУ о слободном кретању робе. Капацитети овог министарства у овој области ојачани су додатним људским ресурсима.

Побољшана је сарадња између министарства и Института за стандардизацију Србије, Акредитационог тела Србије и Дирекције за мере и драгоцене метале.

Када се ради о **стандардизацији**, промена статуса Института за стандардизацију Србије (ИСС) од независне непрофитне организације у државну институцију ступила је на снагу у јануару 2010. године. Током периода извештавања, ИСС је повећао број усвојених европских стандарда (ЕНс) на укупно 8.986. Институт није више надлежан за издавање одобрења типа возила, будући да је Агенција за безбедност саобраћаја изградила капацитете потребне за преузимање овог задатка. Међутим, председник и чланови надзорног одбора још увек нису именовани.

У области **оцене усклађености** и акредитације, број акредитованих тела за оцену усклађености (АТС) порастао је на 413. Усвојени су подзаконски прописи уз закон о техничким условима за производе и оцењивању усаглашености производа.

Остварен је напредак на плану **акредитације**. Усвојен је Закон о акредитацији, у потпуности у складу са новим законодавним оквиром (765/2008). Проширен је делокруг активности Акредитационог тела Србије. Настављено је са обуком и семинарима за оцењиваче и особље АТС-а и активностима које имају за циљ подизање нивоа јавне свести. Међутим, председник и чланови надзорног одбора још увек нису именовани. Неопходно је ојачати административне капацитете Акредитационог тела.

У области **метрологије** остварен је напредак доношењем новог закона у мају 2010. године, као и подзаконских аката. Дирекција за мере и драгоцене метале је реорганизована ради примене новог закона, а Влада је именовала Савет за метрологију. Дирекција за мере и драгоцене метале учествује у активностима међународних и европских метролошких организација. Ипак, потребни су даљи напори на потпуном усаглашавању постојећих закона са правним тековинама Европске уније, посебно применом постојећих закона и побољшањем ограничених капацитета Дирекције.

Остварен је напредак на плану **тржишног надзора**. Усвојена су подзаконски акти у области опште безбедности производа и Стратегија тржишног надзора за период 2010–2014. Успостављен је систем за брзу размену података сличан систему РАПЕКС (RAPEX) и НЕПРО

(NEPRO), којим се обезбеђују подаци о опасним производима. Међутим, и даље остаје да се донесу нови закони којима се хоризонтално примењују правне тековине Европске уније из 2008. године о продаји хармонизованих производа. Неопходно је ојачати капацитете тржишног инспектората не само кроз обуку. Неопходно је успоставити координацију између различитих органа за тржишни надзор, укључујући и успостављање заједничке базе података.

Добар напредак остварен је у области **заштите потрошача**. Донет је Закон о заштити потрошача, којим је транспоновано 14 значајних директива Европске уније. Основан је Центар за заштиту потрошача у оквиру Министарства трговине и услуга усмерен на решавање рекламација које подносе потрошачи, посебно у вези са уговорном гаранцијом. Предузети су даљи кораци у вези са успостављањем регионалних саветодавних центара за заштиту потрошача које треба пренети на невладине организације. Настављене су активности обуке за стручно особље. Побољшани су административни капацитети Одељења за заштиту потрошача у оквиру Министарства, али су људски ресурси и даље недовољни. Спроведене су активности за подизање нивоа јавне свести о овим питањима. Организације за заштиту потрошача побољшавају координацију својих активности.

Примењује се Закон о електронској трговини. Међутим, морају се даље унапређивати капацитети за надзор. Улога Савета за заштиту потрошача у оквиру Министарства је и даље ограничена. Организације потрошача и даље су слабе и недостају им одговарајући ресурси. Ово и даље кочи њихову општу делотворност. Неопходно је наставити са развојем активности за подизање нивоа јавне свести.

Уопштено говорећи, Србија је остварила умерени напредак у слободном кретању робе и испуњавању захтева из Споразума о стабилизацији и придруживању у овој области. Још увек није усвојен нови правни оквир за тржишни надзор. Административни капацитети и сарадња између министарстава и осталих државних институција и даље треба да се ојачају. Неопходни су даљи напори да би се наставило са транспозицијом правних тековина Европске уније у вези са конкретним производима у српско законодавство.

4.1.2. *Кретање људи, услуга и право пословног настањивања*

Остварен је мали напредак по питању **кретања лица**. У погледу координације програма социјалне заштите, ратификовани су споразуми о социјалном осигурању са Кипром и Турском. Споразум о социјалном осигурању са Босном и Херцеговином измењен је и допуњен ради даљег регулисања питања између ове две државе.

Мало напретка остварено је у области **пружања услуга**. Припреме за пренос одредаба Директиве о услугама још увек се налазе у почетној фази.

Остварен је мали напредак по питању *финансијских услуга*. Србија је припремила мапу пута за примену оквира Базел II. Међутим, неопходно је донети нове законе у области банкарства, хартија од вредности и осигурања. Неопходно је да Србија настави усклађивање са директивама о финансијским услугама. Србија тек треба да потпише меморандуме о разумевању са свим домаћим надзорним органима страних банака које послују на њеној територији.

Народна банка Србије надлежна је за надзор сектора банкарских, осигуравајућих и добровољних пензионих фондова и активно примењује своја надзорна овлашћења. Комисија за хартије од вредности, која је надлежна за надзор над тржиштем капитала, још увек није довољно независна и још увек не функционише потпуно у складу са међународним стандардима. Надзорни капацитети, посебно у вези са запошљавањем и обуком особља, треба још да се ојачају како би се испунили захтеви Директиве о капиталним захтевима и захтеви надзора заснованог на ризику.

Забележен је напредак у области *поштанских услуга*. Закон о поштанским услугама треба даље ускладити са правним тековинама Европске уније. Скупштина је именovala чланове Савета Агенције за поштанске услуге. Савет је почео да делује као независно регулаторно тело за поштанске услуге, а Влада је усвојила његов финансијски план. Међутим, неопходно је ојачати

административне капацитете у овој области.

Напредак у области **права пословног настањивања** није остварен. Даљи напори су неопходни у вези са признавањем професионалних квалификација и признавањем страних диплома.

Остварен је незнатан напредак у вези са **правом привредних друштава**. Обједињени систем услуга се налази у својој другој фази и скратио је време оснивања предузећа на два дана. Компаније могу да доставе пријаву за регистрацију електронским путем. Међутим, систем е-регистрације још увек не функционише у потпуности. Неопходно је донети измене и допуне Закона о регистрацији предузећа и Закона о хартијама од вредности.

Постигнут је извештан напредак на пољу *рачуноводства и ревизије*. Усвојене су измене и допуне Закона о рачуноводству и ревизији, које се даље усклађују са директивама Европске уније о рачуноводству. Ове измене и допуне су свеле законски регистар и регистар финансијског извештавања на једну институцију, Агенцију за привредне регистре. Међутим, и даље треба ускладити стратегију и акциони план за побољшање корпоративног финансијског извештавања са правним тековинама Европске уније.

Уопштено говорећи, припреме у области кретања лица, услуга и права пословног настањивања умерено напредују. И даље је неопходно усвојити извештан број правних аката.

4.1.3. Слободно кретање капитала

Остварен је мали напредак на пољу слободног **кретања капитала**.

Српски закони предвиђају слободно кретање кредита у вези са комерцијалним трансакцијама или у вези са пружањем услуга, као и у вези са финансијским зајмовима и кредитима са роковима доспећа дужим од годину дана. Иако поједностављује поступке плаћања према иностранству, Србија задржава ограничења кретања краткорочног капитала. У складу са важећим законом о девизном пословању, нерезиденти могу слободно и директно да инвестирају без ограничења у сектор оружја и у неке друге области предвиђене законом. У складу са законом, страни држављани могу куповати некретнине, у складу са реципроцитетом, с изузетком пољопривредног земљишта. Међутим, инвеститори из ЕУ још увек имају проблема због нејасног правног статуса стечене непокретности и непотпуног процеса реституције имовине, као и због веома великог броја неопходних дозвола и великог броја служби и органа власти који учествују у њиховом издавању. Спровођење закона о урбанистичком планирању и изградњи тече споро.

Уопштено говорећи, Србија и даље умерено напредује у области кретања капитала. Уз одређена ограничења, нерезиденти могу слободно и директно да инвестирају. Србија треба да улаже даље напоре како би испунила захтеве постепене либерализације предвиђене у ССП-у.

4.1.4. Царине и порези

Србија је остварила добар напредак у области **царина**. Усвојен је нови Царински закон и у великој мери је усклађен са правним тековинама Европске уније. Измењена и допуњена номенклатура царинске тарифе је у потпуности у складу са Комбинованом номенклатуром Европске уније за 2010. годину.

У септембру 2010. године, Влада је усвојила измене и допуне Уредбе о усклађивању номенклатуре царинске тарифе за 2010. годину. Измењена и допуњена уредба омогућила је Србији да ухвати корак са распоредом либерализације за обрађене пољопривредне производе (ОПП) и производе рибарства предвиђене за 2010. годину у Прелазном споразуму.

Административни капацитети Управе царина Србије даље су ојачани, посебно унапређеним поступцима накнадне контроле и увођењем ажурираног система за анализу ризика. Остварен је напредак и захваљујући закључивању неколико споразума о међународној сарадњи којима је царинска служба такође унапредила размену података са другим националним институцијама. У

области олакшавања трговине, Управа царина је формализовала поступке за размену са суседним државама података пре доласка.

Настављено је спровођење Стратегије интегрисаног управљања границом и акционог плана. Србија је добила статус неформалног посматрача у складу са Царинском конвенцијом о транзиту. Држава је такође учествовала у редовним активностима у складу са Царинским програмом за 2013. годину. Постепено је унапређена борба против корупције у царинској служби, што је довело до већег броја дисциплинских поступака на основу унутрашњих контрола. Отворене су две нове слободне царинске зоне и једна нова царинарница. Међутим, неопходно је унапређење инфраструктуре информационих технологија, посебно будући да централни царински ИТ систем већ достиже границе својих капацитета. Требало би унапредити процес стратешког планирања како у вези са пословањем, тако и у вези са ИТ.

Уопштено говорећи, Србија је већ добро одмакла на путу усвајања правних тековина Европске уније и остаје посвећена реформама у области царина. Обавезе које су произиласиле из Привременог споразума у великој мери су испоштоване. Неопходно је улагати додатне напоре у вези са усклађивањем законодавства и административним капацитетима, укључујући и припрему за међусобну повезаност и интероперабилност ИТ са ИТ системима Европске уније.

У области **опорезивања** забележен је извешан напредак. Скупштина је усвојила измене и допуне Закона о порезу на добит предузећа и Закон о порезу на приход, у складу са правним тековинама Европске уније. Народна скупштина Србије је у јулу месецу усвојила измене и допуне Закона о пореском поступку и пореској управи. У јулу су усвојени подзаконски прописи којима ће Центар за велике пореске обвезнике обухватити велики број пореских обвезника, што би требало да доведе до боље наплате прихода. У јулу су такође усвојени и подзаконски прописи о пореском идентификационом броју правних лица, који су имали за циљ поједностављивање поступка и смањење беспотребне папирологије у складу са свеопштом регулаторном реформом. Закони о избегавању двоструког опорезивања су ратификовани у извесном броју држава чланица Европске уније. Међутим, дискриминаторне акцизе на увоз алкохолних пића треба ускладити са истим акцизама које се примењују на домаћу производњу како би се испоштовале одговарајуће одредбе Прелазног споразума.

Наставило се са јачањем **административних капацитета** Пореске управе Србије захваљујући интензивној обуци. У априлу 2010. године, Пореска управа је отворила нови контакт-центар као интегрисани и централизовани информациони центар за обавештавање пореских обвезника. У децембру 2009. године основане су неке нове организационе јединице, као што су Група за стратегију и координацију, Група за управљање ризиком и Група за интерну ревизију. У јуну 2010. године развијени су нови алати за управљање и усвојена је општа пословна стратегија. Крајем 2009. године упућен је јединствени регистар пореских обвезника као основа за будући нови информациони систем. Међутим, иако је пореска полиција остварила добре резултате у области спровођења законских прописа, општи капацитет Управе за наплату пореза се врло мало побољшао. Удео „сиве“ економије је и даље велик и још увек постоје сложени поступци наплате пореза.

Уопштено говорећи, у области опорезивања Србија је добро одмакла на путу ка испуњавању стандарда Европске уније. Капацитети Пореске управе за примену закона и наплату пореза су ојачани, иако је неопходно остварити даљи напредак у овој области. Међутим, још увек се није почело са решавањем проблема неформалне економије. Србија треба да настави са предузимањем даљих активности како би обезбедила да се њено пореско законодавство усагласи са Кодексом понашања за пословно опорезивање.

4.1.5. Конкуренција

Забележен је одређени напредак у области **борбе против монопола**.

Усвојени су подзаконски прописи у складу са Законом о заштити конкуренције, којим Србија наставља усаглашавање са захтевима Прелазног споразума (ПС). Овим се посебно обухвата

дефиниција тржишта, обавештење о спајању компанија уз припајање, појединачне и групне олакшице у вези са рестриктивним казнама по основу уговора и програма олакшица. Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) је наставила са својим активностима и усвојила одлуке о спајању компанија уз припајање и злоупотреби доминантног положаја, даље унапређујући своје вођење евиденције. Комисија је такође усвојила смернице у вези са подзаконским прописима. Службе Комисије за заштиту конкуренције су реорганизоване, посебно успостављањем засебних одељења за економску анализу и правне послове. Капацитети КЗК за спровођење економске анализе су ојачани. Потписан је велики број споразума о сарадњи са посебним органима који су надлежни за одређене секторе, као и са органима неких држава чланица ЕУ и суседних држава који су надлежни за конкуренцију. Народна скупштина Републике Србије је у октобру 2010. године именовала председника и чланове Савета Комисије за заштиту конкуренције.

Међутим, Закон о заштити конкуренције је доведен у питање усвајањем неких хоризонталних закона који су у сукобу са њим, наиме усвајањем Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Влада још увек није усвојила финансијски план КЗК за 2010. годину. И даље треба јачати капацитете КЗК за спровођење економске анализе и решавање процедуралних питања ради потпуног поштовања захтева ПС. Такође, КЗК мора да унапреди своју стручност и знање у процедуралним питањима. Капацитети правосуђа у решавању крупних случајева конкуренције и даље су слаби и неопходно је уложити значајне напоре по том питању. Остаје да се види ефикаснија примена закона.

Остварен је напредак у области **државне помоћи**. Комисија за контролу државне помоћи је основана у децембру 2009. године, као што је предвиђено СПП, и почела је да делује у априлу 2010. године. Стално одељење за контролу државне помоћи, као независно одељење у оквиру Министарства финансија, помаже Комисији у њеном раду. У јулу 2010. године, Комисија за контролу државне помоћи усвојила је Инвентар државне помоћи за 2009. годину. Међутим, и даље треба значајно ојачати административне капацитете Одељења за државну помоћ. Србија треба да улаже даље напоре како би успоставила вођење евиденције о примени одлука о државној помоћи.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у испуњавању захтева Привременог споразума у области конкуренције. Међутим, и даље треба јачати капацитете и стручност Комисије за заштиту конкуренције и правосудних органа.

4.1.6. Јавне набавке

У области јавних набавки остварен је мали напредак. Управа за јавне набавке (УЈН) објавила је низ образаца одлука и модела тендерске документације, с циљем пружања помоћи уговарачким телима. УЈН је спровела обуке за разне заинтересоване стране широм земље и даље промовисала и сервисирала веб портал за јавне набавке. Чланови Комисије за заштиту права понуђача именовани су у октобру 2010. године.

Међутим, велика кашњења у оснивању нове Комисије за заштиту права понуђача довела су у питање целокупан развој у оквиру јавних набавки. Поред тога, и даље се треба позабавити недостацима у постојећем законодавном оквиру, као и недостатком одговарајућег регулаторног оквира о концесијама. Административни капацитети органа за јавне набавке, посебно службе за јавне набавке у Министарству финансија, УЈН и органа за ревизију и даље су слаби. Финансијски ресурси ових органа су и даље недовољни. Механизми за координацију међу главним заинтересованим странама у систему јавних набавки, посебно с циљем смањења обима корупције, и даље су слаби. Још увек није почело издавање уверења службеним лицима за јавне набавке. Стратегија за ажурирање система јавних набавки у Србији још увек се налази у почетној фази. Као последица тога, и даље постоји недовољна ефикасност у коришћењу јавних средстава, као што је установила Врховна ревизорска институција у свом извештају о ревизији буџета за 2008. годину.

Уопштено говорећи, Србија је остварила умерен напредак у припремама за успостављање

делотворног и потпуно независног система јавних набавки са усаглашеним процедурама доделе. Неопходно је уложити значајне напоре у јачање капацитета за спровођење правних тековина ЕУ у овој области.

4.1.7. Закон о интелектуалној својини

Остварен је напредак у области **права интелектуалне својине**. Завод за интелектуалну својину (ЗИС), који има улогу националног координатора за права интелектуалне својине, основао је едукациони и информациони центар у оквиру Завода. Међутим, финансијска одрживост ЗИС-а и даље представља проблем. У току су разговори у вези са дугорочном финансијском одрживошћу ЗИС-а, али још увек није нађено решење. Неопходно је довршити националну стратегију у вези са правима интелектуалне својине.

У децембру 2009. године усвојен је нови Закон о ауторским и сродним правима, након чега су усвојени подзаконски прописи. Закон предвиђа оснивање Комисије за ауторска и сродна права, која је овлашћена да одлучује о тарифама уколико не постоји договор између удружења за колективно управљање ауторским правима. Међутим, Влада још увек није именовала чланове Комисије. Још увек није усвојен Закон о оптичким дисковима.

Остварен је напредак у области **права индустријске својине**. Србија је члан Европске организације за патенте од октобра 2010. године. У складу са Прелазним споразумом, ратификоване су неке европске патентне конвенције, као и Међународна конвенција за заштиту нових биљних врста. Усвојени су закони о индустријском дизајну, топографији интегрисаних кола и ознакама географског порекла, у складу са Прелазним споразумом. Нови Закон о жиговима уводи административни поступак за подношење жалби против одлука ЗИС-а. Новоусвојена Стратегија за научни и технолошки развој поспешује изванредан број иновативних активности и обезбеђује индиректан подстицај за повећање броја пријава патента. Међутим, још увек није усвојен Закон о патентима.

Постигнут је изванредан напредак у области примене закона. Србија је основала специјализоване службе (тужилац за кривична дела у области високе технологије, одељење за високотехнолошки криминал, специјализована царинска јединица, пореска јединица и пореска полиција) с циљем примене законских прописа у овој области. Смањено је време трајања истраге. Повећана је учесталост провера од стране пореских инспектора, при чему је број случајева кривичног гоњења смањен, што указује на генерално боље поштовање закона. Додатно су побољшане заплене које спроводе тржишни инспектори. Управа царина је наставила да напредује у примени права интелектуалне својине. Управа царина је у потпуности ажурирала своју електронску базу података царинских прекршаја у области права интелектуалне својине и увела електронско поступање по захтевима за заштиту права интелектуалне својине. Потписан је Меморандум о разумевању између Завода за интелектуалну својину и Правосудне академије у циљу организовања специјализоване обуке.

Међутим, неопходно је обезбедити специјализовану обуку судија и судских већа. И даље остаје нерешено питање неодговарајућег складишног простора за кривотворену и пиратску робу, којом се крше ауторска и сродна права или друга права индустријске својине.

Уопштено говорећи, припреме Србије у области права интелектуалне својине умерено напредују. Неопходни су додатни напори у смислу усклађивања са правним тековинама Европске уније. Када се ради о примени закона, неопходна је боља координација међу надлежним службама, као и значајно улагање у правосудну обуку.

4.1.8. Запошљавање и социјална политика, политика јавног здравља

Остварен је изванредан напредак у политици запошљавања. Усвојени су подзаконски прописи уз Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености и Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом. Акциони план за примену политике запошљавања младих особа за период од 2009–2011. године ступио је на снагу у септембру 2009.

године. У фебруару 2010. године, Влада је усвојила национални акциони план за запошљавање у 2010. години, којим се дефинишу приоритети, циљеви, програми и мере политике запошљавања. Овај план представља главни инструмент активне политике запошљавања с циљем подстицања инвестирања у људске ресурсе, подршке социјалном укључивању на тржиште рада и отварања нових радних места. У августу 2010. године, усвојен је национални акциони план запошљавања за 2011. годину како би се обезбедио континуитет у спровођењу стратегије запошљавања. Смањење општег буџета као одговор на економску кризу није утицало на буџет који је распоређен за активне политике тржишта рада. Влада је наставила са одобравањем кредита за почетнике (*start-up*) усмерених на отварање нових радних места.

Национална служба за запошљавање је прераспоредила своје људске ресурсе како би њени административни капацитети остали непромењени и како би могла да обавља своје главне функције. Основани су Центар за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом и Фонд за запошљавање младих. Број запослених особа са инвалидитетом порастао је од јануара до септембра 2010. године. Побољшане су координација и сарадња између министарства и Националне службе за запошљавање и почело се са одржавањем редовних састанака на месечном нивоу. Републички завод за здравствено осигурање је употпунио своју базу података о свим осигуравачима и успоставио систем за регистрацију за социјалну заштиту са националном службом за запошљавање, чиме је поједностављен поступак регистрације.

Међутим, све ове мере које су примењиване у циљу суочавања са последицама економске кризе и одржавања нивоа запослености нису донеле жељене резултате. Обухваћен је само ограничен део незапослених лица, док је незапосленост наставила да расте као последица глобалне финансијске и економске кризе, а стопа запослености пала на 50%. Посебан проблем представља ситуација у којој се налазе млади људи у потрази за послом и лица која су незапослена дужи временски период. Економија и даље пати због раскорака између понуде и потражње одговарајућег стручног кадра. Србија се мора суочити са великим изазовима на тржишту рада, а реакција политике је недовољна за решавање проблема у том обиму.

Када се ради о **социјалној политици**, није било нових измена и допуна Закона о раду од измена и допуна усвојених у јулу 2009. године.

Постигнут је изванредан напредак у области *заштите на раду и здравствене заштите*. Интензивирани су активности које се односе на спровођење интегрисане инспекцијске контроле. У складу са овим приступом, један инспектор ће бити надлежан за спровођење инспекције радних места у вези са поштовањем, како Закона о раду, тако и прописа о медицини рада и заштите на раду. У области законодавства, усвојено је неколико правилника с циљем преноса одредаба Директива ЕУ о здравственој заштити и заштити на раду у националне законе. Измењен је и допуњен правилник о процени ризика. Усвојен је Акциони план стратегије за заштиту здравља и заштиту на раду. Припремљен је акциони план за период 2010–2014 за инспекторат рада. Међутим, упркос побољшању, број несрећа на раду и даље је висок.

Када је реч о *социјалном дијалогу*, усвојене су измене и допуне Закона о мирном решавању радних спорова. Овим је проширен списак спорова који се могу решавати у складу са овим законом и прописани су услови за именовање арбитра. Народна скупштина Републике Србије је усвојила измене и допуне закона којим се регулише рад Агенције за мирно решавање радних спорова. Међутим, социјални дијалог је ослабљен нерешеним питањем препознавања социјалних партнера и терета неповерења међу социјалним партнерима. Такође, допринос социјалних партнера процесу одлучивања и израда нацрта закона остају ограничени, како због тога што Влади недостаје стратешки приступ у процесу консултација, тако и због ограничених капацитета социјалних партнера. Функционисање Економског и социјалног савета треба додатно унапредити и на централном и на општинском нивоу. Двострани социјални дијалог још увек је доста слаб.

Када је реч о *социјалној инклузији*, након успостављања тима за социјалну инклузију у 2009. години, Влада је наставила са оснивањем радне групе за социјалну инклузију почетком 2010. године, састављене од представника свих институција надлежних за дефинисање, спровођење и

праћење социјалне инклузије. Међутим, имајући у виду економску кризу, ниво сиромаштва је порастао: проценат особа које живе испод нивоа апсолутног сиромаштва је порастао са 6.1 % у 2008. на 6.9 % у 2009. години, док је проценат оних који живе испод релативног нивоа сиромаштва порастао са 13.2 % у 2008. на 13.6 % у 2009. години. Будући да је број лица која су близу овог нивоа релативног сиромаштва прилично висок, даље погоршање економске ситуације може повећати ове проценте. Борба против сиромаштва и друштвене искључености рањивих група становништва, с посебним нагласком на ромско становништво, интерно расељена лица и одређене категорије пензионера, и даље представља главни изазов. Проблем представљају све дубље разлике између региона.

Када је реч о *дискриминацији*, именоване повереника за заштиту равноправности почетком 2010. године представља значајан корак напред. Повереник има велики распон дужности које се односе на прослеђивање података о дискриминацији, пружање правне помоћи жртвама дискриминације и праћење спровођења закона који могу да садрже дискриминаторне елементе, укључујући и право на иницирање измена и допуна или нових закона у вези са овом темом. Међутим, даљи напори су потребни да би се обезбедило да повереник буде ефикасан у свом раду. Треба му обезбедити свеобухватан приступ у области антидискриминаторних политика. Рањиве групе, као што су Роми, одрасли и деца са инвалидитетом, и лезбијска, геј, бисексуална и транссексуална (ЛГБТ) популација, и даље остају најизложеније дискриминацији.

Када се ради о *родној равноправности*, закон о једнакости полова је усвојен и на снази је од децембра 2009. године. У августу 2010. године, Влада је усвојила акциони план за спровођење националне стратегије с циљем побољшања положаја жена и једнакости полова. Такође је спроведено и усклађивање са законима Европске уније. Успостављене су институционалне структуре и, упркос општем контексту смањења буџета и замрзавања броја запослених, број кадрова који се баве овом политиком је остао исти. Међутим, жене и, посебно, жене са инвалидитетом, самохране мајке, старије жене и жене у руралним областима и даље су изложене дискриминацији на тржишту рада. Број жена на руководећим позицијама је мали.

У области *социјалне заштите*, у децембру 2009. године усвојене су измене и допуне Закона о финансијској подршци породицама са децом. У мају 2010. године усвојен је Правилник о раду центара за социјалну заштиту. Међутим, пензиони систем и даље бележи висок дефицит упркос пензионим реформама које су спроведене последњих година. Многе старије особе су изложене сиромаштву, укључујући и оне које нису обухваћене пензионим системом.

Остварен је напредак у области **јавног здравља**. Национални савет за здравство Републике Србије је припремио стратешки „План развоја здравствене заштите“ за период од 2010–2015. године, који чека усвајање од стране Народне скупштине. У области *крви, ткива и ћелија*, у оквиру Министарства здравља основана је Управа за биомедицину и именован је координатор за трансплантацију органа, ткива и ћелија у Клиничком центру Србије. Такође, покренута је и кампања за подизање нивоа свести становништва о чињеницама о трансплантацији. У току је спровођење законских прописа о биомедицини и трансфузији. Забележен је одређени напредак у области *дувана*. Усвојен је Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму. Међутим, здравствена упозорења са сликама још увек нису уведена на паковање цигарета.

У априлу 2010. године усвојен је закон о лековима и медицинским средствима. Настављене су активности које се односе на *ментално здравље*, превенцију *рака*, *преносиве болести* и *алкохол*. Завод за ментално здравље је именован за Колаборациони центар СЗО за менталну здравствену заштиту и развој радне снаге. Настављена је добра сарадња са Европским центром за превенцију и контролу болести. Међутим, морају се наставити напори на деинституционализацији и оснивању институција заснованих на заједници. Треба ојачати административне капацитете Министарства здравља и Института за јавно здравље. Неопходно је уложити додатне напоре за спровођење усвојених стратегија.

Уопштено говорећи, настављају се припреме за испуњавање европских стандарда у области запошљавања и социјалне политике. Међутим, смањење стопе запослености и раст стопе незапослености, нарочито међу младима и најугроженијим групама становништва, још увек

представља разлог за забринутост.

4.1.9. *Образовање и истраживање*

У области **образовања** остварен је изванредан напредак. Србија је започела реформе на основном и средњошколском нивоу образовања и наставља са болоњским реформама у високом образовању. Уз помоћ Европског фонда за обуку, држава је започела са реформисањем свог система за стручно усавршавање и оспособљавање.

Током 2010. године усвојено је неколико закона у области образовања и обука. У априлу је усвојен нови Закон о предшколском образовању с циљем унапређења квалитета и приступа образовању. У мају је усвојен Закон о стандардима ученика и студената, заснован на начелу социјалног укључивања. Народна скупштина Републике Србије је у јуну 2010. године усвојила измене и допуне Закона о високом образовању.

Наставни планови за основне и средње школе су ревидирани и спроведени у септембру 2010. године у првом разреду средњошколског образовања. Када је реч о вишем образовању, у потпуности је примењен Европски систем преноса и акумулације бодова (ЕСПБ) у институцијама вишег образовања. Примењује се троцикласни систем, а почињу и припреме за докторске студије у складу са смерницама из Болоње. У сектору стручног усавршавања и обуке основан је Савет за стручно усавршавање и образовање одраслих; то је трипартитно тело, са кључним функцијама попут повезивања са предузећима, националним оквиром квалификација и наставним плановима.

Започете су обухватне консултације са младима и социјалним партнерима с циљем развоја Закона о младима. Отворено је још 12 Канцеларија за младе, као део стратегије за квалитетно проведено слободно време и лични развој младих.

Међутим, и даље треба развијати свеопшту стратегију која обухвата све нивое образовања, укључујући и целоживотно учење. Неопходно је усвојити национални оквир за квалификације. Образовање одраслих је слабо и неопходно је спровести реформе садржаја, метода и инфраструктуре. Још увек није окончан процес акредитације универзитета и програма. Неопходно је даље унапређивати усклађивање образовног система са потребама тржишта рада. Планиране инвестиције у образовни сектор су смањене са 3.9 % на 3.3 % БДП-а.

Добар напредак остварен је у области културе. Србија наставља да све више учествује у Културном програму ЕУ. Ратификоване су Конвенција Унеска о очувању нематеријалног културног наслеђа и Оквирна конвенција Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво.

Забележен је добар напредак у области науке и **истраживања**. Истраживачке институције у Србији су наставиле да успешно конкуришу за истраживачке пројекте у складу са 7. Оквирним програмом за истраживање ЕУ (ОП7). Србија је унапредила своје административне капацитете за примену Меморандума о разумевању ОП7, именованом додатних контактних пунктова и посматрача у ОП7 управљачким комитетима. Ојачана је сарадња међу министарствима у вези са учешћем Србије у Програму за конкурентност и иновације (ПКИ). У току су преговори за укључивање Србије у 7. Еуратом оквирни програм истраживања (2007–2011). У фебруару 2010. године Србија и Заједнички центар за истраживање (ЗЦИ) закључили су Меморандум о разумевању у научној и технолошкој сарадњи, којим ће се обезбедити додатне могућности у вези са истраживањем.

У вези са будућом интеграцијом у Европску истраживачку област (ЕИО), Србија је у фебруару 2010. усвојила Националну стратегију за научни и технолошки развој за период 2010–2015. године и именовала посматраче у већини руководећих органа ЕИО. У марту 2010. године усвојени су нови закони, посебно у вези са питањима као што су иновација, научне и истраживачке активности и права интелектуалне својине. Ово се односи на одлив мозгова и реформисање Српске академије наука. У мају 2010. године усвојен је пропис којим се 400 милиона евра додељује за финансирање истраживања на националном нивоу током наредне

четири године. Међутим, и државне и приватне инвестиције у истраживање и даље су веома ниске (мање од 0.5 % БДП-а) а Србија и даље мора да јача своје националне капацитете за истраживање.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у погледу усаглашености са европским стандардима у области *образовања*. Међутим, и даље треба развијати свеопшту стратегију која обухвата све нивое образовања, укључујући и целоживотно учење. Требало би помно пратити примену недавно спроведених реформи. Неопходни су додатни напори у области стручног образовања и обуке. Потребни су додатни напори да би се олакшало интегрисање Србије у Европску истраживачку област и ојачао њен истраживачки капацитет на националном нивоу.

4.1.10. Питања у вези са СТО

Преговори за приступање Србије Светској трговинској организацији (СТО) приближавају се крају, а билатерално праћење преговора већ је окончано са већином партнера СТО. Остварен је напредак и на мултилатералном нивоу. Међутим, финализирање процеса зависиће од динамике преосталих билатералних преговора и интерних реформи. Србија је на добром путу да оствари свој циљ уласка у СТО.

4.2. Секторске политике

4.2.1. Индустрија и мала и средња предузећа

У сектору **малих и средњих предузећа** остварен је мали напредак.

Србија је наставила да улаже напоре за прелазак из фазе формулисања политике и утврђивања стратешких циљева на спровођење политике ради пружања подршке иновативним предузећима, новооснованим компанијама (*start-up*), пружању пословних услуга и ширењу информација.

Акциони план за 2009. годину је успешно спроведен — међутим, неке активности су одложене услед недостатка финансијских средстава. Усвојен је акциони план за 2010. годину и тренутно се спроводи. У марту 2010. године је основан Пословни савет за мала и средња предузећа са 80 представника малих и средњих предузећа, и предузети су кораци за повезивање са осталим приватним иницијативама. Финализирана је трансформација Агенције за мала и средња предузећа у Националну агенцију за регионални развој. Наставило се са пружањем финансијске подршке одобравањем кредита за почетнике, инвестицијама у неразвијене области, програмима за иновацију и удруживањем.

Србија је наставила да учествује у Програму за предузетништво и иновацију и приступила Програму подршке политици информационо-комуникационих технологија у 2010. години, на тај начин поставши члан једног од три оперативна програма у складу са Програмом ЕУ за конкурентност и иновацију. Србија је такође наставила са активним учешћем у Европској мрежи предузетништва.

Током периода извештавања, Србија је наставила са применом неколико мера ради побољшања приступа малих и средњих предузећа финансијским средствима и посебно ради подршке новооснованим компанијама. Међутим, пребацивање фокуса министарства надлежног за мала и средња предузећа на регионални развој, као и значајно смањење броја запослених у сектору малих и средњих предузећа утицали су на развој у области малих и средњих предузећа. Смањени административни капацитети представљају проблем за спровођење националне Стратегије за развој малих и средњих предузећа у периоду 2008–2013. године и за примену Акта о малим предузећима. Треба даље јачати ниво сарадње између министарства надлежног за политику и агенције надлежне за примену.

Србија је остварила мали напредак у развоју и спровођењу модерне **индустријске политике**.

Још увек није усвојена индустријска стратегија.

Уопштено говорећи, припреме Србије у области индустрије и малих и средњих предузећа добро напредују. Међутим, смањени административни капацитет може негативно да утиче на добар ниво који је политика малих и средњих предузећа постигла.

4.2.2. Пољопривреда и рибарство

Забележен је напредак у области **пољопривреде и руралног развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике.**

Усвојени су закони о саветодавним системима за фарме у области **пољопривреде и руралног развоја**. Основана је Управа за аграрна плаћања, са планом да служи као будућа агенција за Инструмент претприступне помоћи за рурални развој (ИПАРД). Припремљен је акциони план за ИПАРД програмирање и успостављање оперативних структура, као и регионални механизам извештавања о његовом спровођењу. Успостављена су два нова регионална рурална центра у оквиру националне мреже за рурални развој, чиме је њихов број повећан на 16 центара широм земље.

Међутим, спровођење закона о пољопривреди и руралном развоју још увек није окончано. Још увек нису усвојени стратегија за пољопривреду и рурални развој, национални програм за пољопривреду и национални програм за рурални развој. Још увек није именован орган управљања. Радна места у Управи за аграрна плаћања још увек нису попуњена кадровима. Још увек није успостављен механизам за координирање политика руралног развоја међу министарствима.

У сектору вина остварен је изванредан напредак. Усвојени су подзаконски прописи за регистар винограда. Катедра за виноградарство при Пољопривредном факултету Универзитета у Београду именована је као контролна организација надлежна за „Систем означавања вина са ознаком географског порекла“. Међутим, још увек није успостављен регистар винограда. Поступак за ауторизацију енолошких лабораторија још увек није покренут. Још увек нису усвојени подзаконски прописи којима се регулишу услови увоза и рекламирања и питања у вези са квалитетом.

Остварен је изванредан напредак у вези са политиком квалитета. Усвојен је Закон о ознакама географског порекла, што представља даље усклађивање са правним тековинама Европске уније и чиме се јача спровођење захтева Привременог споразума о заштити ознака географског порекла регистрованих у Унији.

Остварен је изванредан напредак у вези са органском пољопривредном производњом. Усвојен је Национални акциони план за развој органске пољопривредне производње. Усвојен је нови Закон о органској пољопривредној производњи, чије је ступање на снагу предвиђено за 2011. Закон предвиђа оснивање Дирекције за националне референтне лабораторије као надлежног органа за органску пољопривредну производњу. Међутим, Акредитационо тело Србије мора да буде међународно акредитовано да би нови закон могао да ступи на снагу у јануару 2011. године.

У области **безбедности хране** остварен је мали напредак. Усвојени су подзаконски прописи неопходни за омогућавање извоза у Европску унију. Међутим, неопходно је унапредити спровођење закона о безбедности хране. Неопходно је донети и применити значајне подзаконске прописе. Још увек се не примењује начело анализе ризика и неопходно је успоставити одговарајући систем базе података у ту сврху. Неопходно је да инспектори и друге званичне службе контроле боље спроводе планове анализе опасности и критичних контролних тачака. Неопходно је додатно унапредити прегледе и контролу на спољним границама. Министарство мора да унапреди капацитете како би преузело своје нове надлежности у вези са безбедношћу хране.

Забележен је мали напредак када се ради о јачању надлежних служби за пољопривредне производе. Усвојено је упутство о хигијенским захтевима и службеним контролама производа и институцијама које имају дозволу за извоз млека и млечних производа и извоз рибе и рибљих

производа у ЕУ након препорука Канцеларије за храну и ветерину. Међутим, још увек није усвојен национални програм за унапређење тих институција.

Остварен је изванредан напредак у **области ветерине**. Усвојене су измене и допуне Закона о ветеринарству. Тим изменама и допунама се закони даље усклађују са правним тековинама Европске уније у вези са питањима границе и поједностављује постојећи систем дозвола за увоз. Усвојен је Закон о лековима, којим се дефинишу гранични нивои резидуа. Усвојени су и подзаконски прописи, између осталог, о спровођењу граничних ветеринарских контрола, искорењивању извесног броја болести и добробити животиња. У области добробити животиња, ратификоване су две европске конвенције о кућним љубимцима и заштити кичмењака намењених за огледе и друге научне сврхе.

Међутим, неопходне су даље измене и допуне система дозвола за увоз, будући да постојећи систем није компатибилан са правним тековинама Европске уније. Подзаконски прописи о граничној контроли још увек се не примењују, а ветеринарски прегледи и контроле на спољним границама нису унапређени. Мора се побољшати примена законских прописа у вези са регистрацијом и контролом свих тржишта стоке. Неопходно је подићи ниво свести људи о правном оквиру за обележавање и регистрацију животиња, а неопходно је унапредити и ИТ инфраструктуру. Неопходно је унапредити капацитете Управе за ветерину у вези са функционисањем базе података. Ветеринарски инспектори треба да буду подвргнути сталној обуци о новим начелима које уводе законски прописи.

Остварен је напредак у вези са **званичним контролним лабораторијама**. Основана је Дирекција за националне референтне лабораторије и делимично обавља своје функције. Правна надлежност Националних референтних лабораторија је проширена на здравље животиња. Међутим, неопходно је додатно унапредити административне капацитете Дирекције. Националне референтне лабораторије нису функционалне. Неопходно је разјаснити административну надлежност у вези са семеном. Политика финансирања и наплате за лабораторијске тестове на граници није уједначена.

Када се ради о **генетски модификованим организмима** (ГМО), неопходно је донети измене и допуне Закона о забрани увоза генетски модификованог репродуктивног материјала ради усклађивања са правним тековинама Европске уније и захтевима СТО.

Остварен је изванредан напредак у **фитосанитарној области**. Усвојен је Закон о признавању сорти пољопривредног биља. Ратификована је Међународна конвенција за заштиту нових сорти биља. Усвојени су подзаконски прописи за контролу бактеријских обољења кромпира. Усвојени су подзаконски прописи у вези са производима за прехрану биљака и за Закон о здрављу биља. Објављен је правилник о максималним нивоима резидуа у средствима за заштиту биља у храни. Усвојени су подзаконски прописи у области права узгајивача биљака. Међутим, неопходно је усвојити додатне подзаконске прописе посебно у вези са Законом о средствима за заштиту биља. Поступак за регистрацију нових производа за заштиту биљака није усклађен са правним тековинама Европске уније. Тренутно не постоји ниједан званичан програм за праћење остатака пестицида који је у складу са захтевима ЕУ. Стратегија и акциони план за увођење система пасоша за биљке још увек нису усвојени. Није унапређена контрола на спољашњим границама.

Остварен је напредак у области **рибарства**. Спровођење новог правног оквира ће ускоро бити окончано. Разјашњена је расподела надлежности међу министарствима. Србија се налази на списку држава које имају дозволу за извоз рибарских производа у ЕУ.

Уопштено говорећи, Србија добро напредује у областима пољопривреде и руралног развоја, безбедности хране, ветеринарској и фитосанитарној политици у смислу испуњавања европских стандарда. Правни оквир се даље унапређује. Међутим, неопходно је унапредити спровођење и примену законских прописа, посебно у области безбедности хране. Административни капацитети су слаби и морају се распоредити на ефикаснији начин. Неопходно је организовати додатну обуку за службе инспекције. У новооснованим органима неопходно је запослити квалификовано особље.

4.2.3. Животна средина

Забележен је добар напредак у области животне средине.

Када се ради о **хоризонталном законодавству**, усвојен је Национални програм заштите животне средине (НПЗЖС) за период 2010–2019. године. Финансијске пројекције које су приказане у НПЗЖС заснивају се на сценарију малих трошкова и на повећаним трошковима корисника, што захтева знатну либерализацију постојећих тарифних политика. Агенција за заштиту животне средине Републике Србије наставља да одржава добар ниво сарадње са Европском агенцијом за животну средину.

Напредак је забележен у области **квалитета ваздуха**. Усвојени су подзаконски прописи Закона о квалитету ваздуха. Међутим, неопходно је усвојити подзаконске прописе о граничним вредностима емисије и мерењу емисије на великим изворима загађења.

Остварен је напредак у области **управљања отпадом**. Усвојена је Уредба о утврђивању плана смањења амбалажног отпада за период од 2010. до 2014. године након усвајања Закона о управљању отпадом. Такође, усвојена је Национална стратегија за управљање отпадом (НСУП). НСУП обезбеђује смернице о спровођењу законских прописа у вези са отпадом. Стратегија предвиђа успостављање система за управљање посебним токовима отпада. Међутим, неопходно је додатно успоставити поступке за дефинисање трошкова производа, као и критеријуме и поступке за Фонд за заштиту животне средине, ради финансирања поновног коришћења и рециклаже отпада. Неопходно је развити планове за управљање отпадом на регионалним и локалним нивоима.

Известан напредак је остварен у области **квалитета воде**. Усвојен је нови Закон о водама. Водопривреда треба да буде финансирана из државног буџета и покрајинског буџета Војводине, као и накнадама за коришћење воде, концесионим накнадама и другим средствима. Високе накнаде за загађивање воде треба да се уплаћују Фонду за заштиту животне средине и да се користе за изградњу постројења за обраду отпадних вода. Међутим, још увек не постоји систем за праћење концентрације нитрата у подземним водама и њиховог загађења. Неопходно је унапредити инфраструктуру за обраду отпадних вода широм земље. Треба ојачати Републичку дирекцију за воде у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Смањени су административни капацитети Републичке дирекције за воде.

Забележен је напредак у области **заштите природе**. Србија је усвојила Закон о дивљачи и ловству у марту 2010. године, настављајући усаглашавање са правним тековинама Европске уније и испуњавајући међународне обавезе у складу са Бонском конвенцијом о очувању миграторних врста дивљих животиња. Србија је усвојила нови Закон о шумама, којим се дефинише оквир за заштиту шума од атмосферског загађења и пожара. Међутим, стратегија о биодиверзитету још увек није усвојена.

Известан напредак је остварен у области **индустријског загађења и управљања ризиком**. Процес спровођења Међународне конвенције за заштиту постројења започео је првим пријавама добијеним од постојећих постројења у индустрији цемента, као и од нових постројења за производњу пестицида. Тренутно се ревидира списак постројења која морају да задовоље захтеве правних тековина Европске уније пре 2015. године.

Остварен је добар напредак у области **хемикалија**. Агенција за хемикалије, регулаторни орган за спровођење прописа, који се бави биоцидалним производима и хемикалијама, почела је да делује.

Када је реч о **климатским променама**, забележен је добар напредак иако још увек није предузет известан број значајних корака у примени закона. У фебруару 2010. године, Влада је усвојила Националну стратегију за интегрисање Србије у Механизам чистог развоја у складу са Кјото протоколом у секторима пољопривреде, шумарства и управљања отпадом. Прво Национално саопштење у складу са УНОККП и пописом гасова са ефектом стаклене баште је у фази припреме и очекује се да ће бити довршено у току 2010. године. Србија је такође приступила Споразуму из Копенхагена. У оквиру Министарства за животну средину и просторно планирање

основана је Национална озонска канцеларија, која је надлежна за постепено укидање супстанци које уништавају озонски омотач. Постоји напредак у вези са кадровима који раде на климатским променама, али је неопходно повећати број стручних кадрова.

Када се ради о **буџи**, никакав напредак није остварен у погледу спровођења законских прописа.

Мали напредак је остварен у вези са административним капацитетима. Инспекторатима за заштиту животне средине је обезбеђена додатна обука. Агенција за заштиту животне средине остаје у потпуности оперативна и њен рад се унапређује. Фонд за заштиту животне средине је и даље активан. Међутим, и даље су му неопходни капацитети за обезбеђивање адекватне примене Стратегије за интегрисано праћење. Буџетска средства за заштиту животне средине су и даље мала. Неопходно је ојачати институционалне капацитете, посебно на локалном нивоу. Неопходна је боља координација са централним нивоом, као и даља примена законских прописа.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у области заштите животне средине када се ради о испуњавању европских стандарда. Неопходно је ојачати капацитете за спровођење и примену законских прописа.

4.2.4. *Транспортна политика*

Србија је остварила изванредан напредак у области транспорта.

Изванредан напредак је остварен у области **трансевропских транспортних мрежа**. Србија је учествовала у ажурирању Вишегодишњег плана за период од 2010–2014. године Транспортне опсерваторије југоисточне Европе (ТОЈЕ). Уведена је нова рута путева у Главну мрежу у Србији. Усвојен је Генерални план којим су обухваћени инфраструктурни пројекти за све режиме транспорта до 2027. године. Усвојен је акциони план за 2010. годину за спровођење националне стратегије транспорта. Када се ради о примени Акционог плана за изградњу Коридора Х, настављени су радови на неким деоницама пута. Међутим, спровођење акционог плана се налази у почетној фази, а компанија која је одговорна за Коридор Х је у процесу реструктурирања.

Изванредан напредак је остварен у области **друмског транспорта**. Србија је дозволила неограничен транзитни саобраћај за превознике из ЕУ како би испунила своју обавезу у складу са Привременим споразумом. Ратификован је Европски споразум у вези са међународним превозом опасних материја у друмском саобраћају. Ратификован је споразум са Црном Гором о превозу путника и робе у међународном друмском саобраћају. Закон о безбедности у саобраћају ступио је на снагу у децембру 2009. године. Број саобраћајних несрећа је смањен током периода извештавања. Измене и допуне закона о међународном друмском саобраћају су додатно ускладиле национално законодавство за правним тековинама Европске уније увођењем сертификата о професионалним способностима за руководиоце. Усвојени су подзаконски прописи о периодима вожње и одмора, дигиталним тахографима и техничким условима за возила. Успостављена је Агенција за безбедност саобраћаја и почела је да делује у септембру 2010. године.

Међутим, неопходно је усвојити законске прописе о превозу опасних материја, превозу путника и робе. Неопходно је успоставити координационо тело међу министарствима надлежно за безбедност саобраћаја и усвојити подзаконске прописе. Одложена је примена дигиталних тахографа услед недостатка административних капацитета.

Мали напредак је остварен у области **железничког саобраћаја**. Када је реч о реорганизацији сектора железнице, усвојене су методологије за утврђивање обавезе пружања јавних услуга и за обрачун трошкова приступа за железничку инфраструктуру. Усвојени су подзаконски прописи о обавези пружања јавних услуга и накнадама. Србија је ратификовала билатерални споразум са Црном Гором у вези са контролом граница у железничком саобраћају. Међутим, не постоје услови за потпуно отварање тржишта којима би се омогућило постепено отварање тржишта. Још увек нису донете измене и допуне Закона о железници. Још увек није објављено никакво Обавештење о мрежи. Још увек није дошло до раздвајања рачуна између инфраструктуре и услуга у оквиру управљача инфраструктуром. Дирекција за железнице још увек не игра улогу

регулаторног органа.

Мали напредак је остварен у области **комбинованог транспорта**. Србија је ратификовала споразум са Мађарском о комбинованом транспорту и логистичким услугама чија је примена започета.

Добар напредак је остварен у области **унутрашњих пловних путева**. Србија је усвојила шест међународних конвенција Међународне поморске организације. Србија је такође ратификовала билатерални споразум са Хрватском о пловидби унутрашњим пловним путевима и њиховом техничком одржавању. Усвојен је Закон о пловидби и лукама. Међутим, неопходно је успоставити системе за обавештавање у речном саобраћају.

Добар напредак је остварен у **ваздушном саобраћају**. Примењују се одредбе Споразума о заједничком Европском ваздухопловном подручју (ЕЦАА) у вези са приступом тржишту а тржиште је отворено за нове превознике. Усвојен је закон о цивилном ваздушном саобраћају који има за циљ примену прве транзиционе фазе ЕЦАА, којим је обухваћен изван број претходно нерешених питања у области безбедности ваздушног саобраћаја, поступања на земљи и безбедности ваздушне пловидбе. Када се ради о управљању ваздушним саобраћајем, Србија и Црна Гора су свој ваздушни простор организовале у функционални ваздушни блок. Међутим, Србија и даље треба да уложи додатне напоре да оконча регулаторно усклађивање са Јединственим европским небом у оквиру Програма примене јединственог европског неба у југоисточној Европи (ИСИС). Неопходно је усвојити законске прописе о Јединственом европском небу, посебно прописе о пружању услуга ваздушне навигације, организацији и коришћењу ваздушног простора и интероперабилности мреже управљања европским ваздушним саобраћајем и уредбу о флексибилној употреби ваздушног простора. Још увек није дошло до раздвајања надлежности за инспекцију и ревизију, као ни до успостављања независног тела за истрагу несрећа у ваздушном саобраћају. Независно тело и даље надгледа систем контроле безбедности. Није дошло до јачања административних капацитета министарства.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у области транспорта. Наставило су да се поштују обавезе Привременог споразума и Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Сада се примењују одредбе ЕЦАА о приступу тржишту. Оквирно законодавство је усвојено за унутрашње пловне путеве и ваздушни саобраћај. Међутим, још увек није усвојено оквирно законодавство за железнице. Неопходно је интензивирати реформу сектора железнице. Неопходно је ојачати административне капацитете за спровођење усвојених законских прописа.

4.2.5. *Енергетика*

Забележен је изван напредак у сектору енергетике. Програм за спровођење важеће Стратегије развоја енергетике за период 2007–2012 године ревидиран је у априлу 2010. године.

Остварен је мали напредак у **безбедности снабдевања**, без раста када се ради о залихама нафте. Процењених 45 дана веома заостаје за европским захтевима (90 дана), и треба усвојити законске прописе о залихама нафте. Постоји повећање у резервама гаса. Окончана је изградња подземног складишта гаса у Банатском Двору с циљем обезбеђивања залиха гаса у случају неочекиваних прекида дотока гаса из постојећих извора. Заједничко предузеће, тј. складиште гаса основано је са Гаспромом (51%) у октобру 2009. године. Уговор о оснивању заједничке компаније за изградњу гасовода Јужни ток кроз Србију потписан је у октобру 2009. године. У марту 2010. године потписана је Заједничка изјава за развој гасовода Ниш–Димитровград са Бугарском.

Међутим, неопходно је обезбедити средства за финансирање пројекта. Међусобна повезаност Србије и других земаља у региону када се ради о природном гасу је и даље ограничена и не постоји физичка могућност за диверсификацију извора снабдевања гасом.

Када је реч о електричним интерконекцијама, окончана је изградња надземне линије од 400 KV између Ниша и Лесковца. Деоница од Лесковца до границе са Бившом Југословенском Републиком Македонијом још увек је у изградњи, као и нова линија са Румунијом. Уговор о

продаји српске нафтне компаније НИС руској компанији „Гаспром Њефт“ потписан је као резултат споразума о сарадњи са Русијом у сектору енергетике. Међутим, након притужбе од стране косовског трансмисионог оператера система, Секретаријат Енергетске заједнице покренуо је поступак за решавање спора, заузимајући прелиминарни став да Србија „није испунила своју обавезу у складу са Уговором о оснивању Енергетске заједнице.“

Србија је остварила мали напредак у контексту **унутрашњег тржишта енергије**. У сектору електричне енергије раздвојени су трошкови преноса од осталих трошкова. Оператер система преноса електричне енергије је у великој мери постао финансијски одржив. Окончано је формално отварање тржишта електричне енергије и гаса потрошачима који нису домаћинства. Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС) добро функционише и у складу са условима Уговора о оснивању енергетске заједнице.

Међутим, регулаторном телу још увек није пренето неколико надлежности које су предвиђене Споразумом о формирању енергетске заједнице. Тарифе још увек не одражавају трошкове. Још увек нису усвојене измене и допуне Закона о енергетици у вези са функцијом снабдевања, и у сектору електричне енергије и у сектору гаса, и проширења правних надлежности АЕРС. Још увек није окончано раздвајање дистрибуције и снабдевања у сектору електричне енергије. Нису испоштовани рокови предвиђени Споразумом о енергетици. Неопходни су даљи напори да би се остварило одвојено и реално тржиште, које се отвара заједно са политиком формирања цена и које нуди одрживе трошкове који одражавају тарифу. У сектору гаса још увек није окончано правно раздвајање Србијагаса, заједно са одговарајућом применом Уредбе о условима за приступ мрежама за пренос природног гаса.

Мали напредак је остварен на пољу **енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије**. У јулу 2010. године усвојен је национални Акциони план о енергетској ефикасности. Влада је усвојила подзаконске прописе о обновљивој енергији у новембру 2009. године, посебно у вези са привилегованим произвођачима електричне енергије, укључујући и мере стимулације (гарантоване откупне цене тзв. „фид ин“ тарифе) за електричну енергију произведену из обновљивих извора енергије. Међутим, главни елементи правних тековина Европске уније о обновљивој енергији још увек нису пренети у српске законске прописе. Србија не примењује правни оквир о енергетској ефикасности. Још увек није усвојен Закон о рационалном коришћењу енергије.

Србија је остварила изванредан напредак у областима **нуклеарне сигурности и заштите од зрачења**, посебно у вези са програмом повлачења из употребе „РА“ истраживачког реактора у Винчи. Повлачење истраживачког реактора у Винчи, примена за репатријацију утрошеног нуклеарног горива Руској федерацији и управљање радиоактивним отпадом на локацији добро напредују, иако не у потпуности у складу са планираним временским распоредом. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (АЗЗНБС) основана је у децембру 2009. године и почела је да делује у другој половини 2010. године. Директор Агенције је именован у јулу 2010. године.

Међутим, неопходно је ревидирати законодавство и поступке рада у нуклеарној области ради усклађивања са правним тековинама Европске уније. Морају се установити процедуре рада, попуњавање радних места адекватним кадром и техничка средства како би АЗЗНБС адекватно функционисала. Неопходно је јасно дефинисати надлежности за инспекцију и оперативни буџет. Србија треба да ратификује Конвенцију о нуклеарној сигурности и Заједничку конвенцију о сигурности управљања утрошеним горивом и сигурности управљања радиоактивним отпадом.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у спровођењу ССП и европских стандарда у сектору енергетике. Неопходно је уложити додатне напоре да би се остварило раздвајање и отварање реалног тржишта, заједно са политиком формирања цена којом се нуде одрживи трошкови који одражавају тарифу. Спровођење унутрашњег тржишта захтева транспарентност и недискриминаторна права приступа. У том циљу неопходно је унети измене и допуне у постојећи Закон о енергетици и ускладити га са правним тековинама Европске уније о електричној енергији и гасу, као и ојачати улогу и независност АЕРС. Неопходни су додатни

напори да би се ојачала улога регулаторног органа надлежног за нуклеарну енергију.

4.2.6. Информационо друштво и медији

Забележен је изванредан напредак у **електронским комуникацијама и информационим технологијама**. Народна скупштина Републике Србије је у јуну 2010. године усвојила Закон о електронским комуникацијама. Закон има за циљ приближавање српског законодавства регулаторном оквиру ЕУ за 2002. годину о електронским комуникацијама и делимично регулаторном оквиру ЕУ за 2009. годину. Нова стратегија за електронску комуникацију усвојена је у септембру 2010. године. Регулаторна агенција је усвојила правила о трошковима издавања лиценци за радио станице и накнадама за коришћење радио фреквенција. Такође је усвојила одлуку о именовању оператора универзалних услуга и правила о преносивости броја у јавним мобилним телекомуникационим мрежама, која ће ступити на снагу 2011. године. Међутим, спроведено је мало мера заштите конкуренције и тарифе нису ребалансиране. Конкурентност на тржишту је и даље ограничена.

Покренут је процес приватизације постојећег оператора на тржишту услуга фиксне телефоније. У фебруару 2010. године, додељена је друга лиценца за обављање услуга националне фиксне телефоније за почетни период од 10 година, али уз сагласност да се до краја 2011. године не додељују сличне нове лиценце, чиме се конкуренција у сектору ограничава упркос усвајању примарног закона.

Када је реч о административним капацитетима, неопходно је ојачати и Регулаторну агенцију и министарство. Регулаторном телу је посебно неопходно стручно знање како би се обезбедило спровођење новог Закона о електронским комуникацијама. Још увек нису именовани чланови одбора регулаторног тела.

Изванредан напредак је остварен у области **услуга информационог друштва**. Усвојени су закон који регулише електронску трговину и подзаконски прописи у вези са Законом о електронским документима. Када је реч о електронским потписима сертификована су још два сертификациона тела. У октобру 2009. године, Влада је усвојила стратегију за развој е-владе и акциони план за њену примену од 2009. до 2013. године, као и националну свеобухватну стратегију и акциони план. Десетогодишња стратегија за развој информационог друштва у Србији усвојена је у јулу 2010. године. Усвојен је изванредан број одлука у вези са преласком са аналогне на дигитално земаљско емитовање, и ратификовано је неколико међународних споразума.

Међутим, неопходно је усвојити имплементациона правила како би се обезбедило да се процес преласка одигра као што је назначено у Стратегији преласка са аналогних на дигиталне радио-дифузне системе из 2009. године.

Када се ради о **аудио-визуелној политици**, наставио је да се примењује Закон о јавном информисању и његове измене и допуне, што је довело до неких позитивних ефеката, као што су већа одговорност дистрибутивних компанија, оснивача медијских огранака и главних уредника, као и већа одговорност за кршење пресумпције невиности и кршење права малолетника. Међутим, неке одредбе закона обухватају високе казне за кршење професионалних стандарда и за нерегистрацију медијских огранака.

У току су припреме за свеобухватну медијску стратегију. Још увек нису усклађени законски прописи у области медија са Директивом о аудио-визуелним медијским услугама.

Уопштено говорећи, настављене су припреме у области информационог друштва и медија. Ојачан је законодавни оквир, међутим спровођење закона и даље тече успорено и посебан проблем представљају неадекватно тржиште и регулаторна процедура у сектору електронских комуникација. Умерено напредују припреме у области услуга информационог друштва. У аудио-визуелној области законски прописи из области медија треба да буду усклађени са правним тековинама Европске уније, међутим изванредан број одредаба Закона о јавном информисању и даље представља проблем.

4.2.7. Финансијска контрола

Напредак је остварен у области **јавне унутрашње финансијске контроле (ЈУФК)**. Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) је установљена у Министарству финансија у марту 2010. године. Буџетска инспекција је у потпуности одвојена од функције ЦХЈ. ЦХЈ је успоставила режим сертификације за интерне ревизоре, а министар финансија је именовао Комисију за проверу и сертификацију интерних ревизора у јавном сектору. Донете су измене и допуне Закона о буџетском систему како би се побољшала усклађеност са међународним стандардима.

Међутим, Србија мора да настави да успоставља јединице интерне ревизије у организацијама корисницама буџета, а ревизоре треба даље обучавати. Одговорност руководства и развој финансијског управљања и контроле још увек се налазе у почетној фази. Неопходно је даље развијати централизовану буџетску инспекцију.

Када је реч о **екстерној ревизији**, у мају 2010. године донете су измене и допуне Закона о државној ревизорској институцији (ДРИ), првенствено како би се омогућила лакша регрутација ревизорског особља и бољи услови плата. ДРИ је спровела делимичну ревизију државних рачуна за 2008. годину и поднела извештај Народној скупштини у новембру 2009. године. Међутим, ДРИ још увек не делује у потпуности и неопходно је регрутовање додатног ревизорског особља.

Уопштено говорећи, остварен је напредак у овој области, али Србија се још увек налази у почетној фази примене ЈУФК и екстерне ревизије.

4.2.8. Статистика

Известан напредак је остварен у **статистичкој инфраструктури**. Побољшана је сарадња између Завода за статистику и других институција које се баве службеним статистикама, посебно са Министарством пољопривреде. Формиран је Савет за статистику, у чијем раду учествују представници из различитих министарстава. У децембру 2009. године усвојени су законски прописи о статистици, пољопривредном цenzусу, попису становништва и класификацији привредних делатности. Завод за статистику је реорганизован у априлу 2010. године након смањења броја запослених за 10%. Међутим, неопходно је обезбедити додатне буџетске и људске ресурсе за израду статистичких података.

Добар напредак је остварен у вези са **класификацијама** и регистрима. Уложени су велики напори за развој статистичког пословног регистра у вези са којим су усвојене две уредбе у јулу. Остварен је известан напредак у усклађивању српске регионалне статистичке класификације са ЕУ НУТС Уредбом⁴, међутим, још увек није постигнут формални споразум са Еуростатом.

Добар напредак је остварен у вези са **секторском статистиком**. Припреме за попис становништва, домаћинства и станова добро напредују. Посебни напори су уложени да би се ромско становништво уврстило у попис. Спроведе се припреме за пољопривредни цenzус. У децембру 2009. године спроведен је пробни пољопривредни цenzус. Национални рачуни су додатно развијени. По први пут је спроведено истраживање о трошковима рада. Додатно је развијена пословна и енергетска статистика. Међутим, још увек није додељен буџет за попис становништва.

Уопштено говорећи, Србија је остварила добар напредак у области статистике и умерено је напредовала у смислу поштовања европских стандарда. Припреме за попис становништва добро напредују, међутим још увек нису обезбеђена финансијска средства. Неопходан је даљи напредак у неколико статистичких области а посебно када је реч о јачању капацитета Завода за статистику.

⁴ Номенклатура територијалних јединица за статистику.

4.3. Правда, слобода и безбедност

4.3.1. Визе, управљање границом, азил и миграције

Србија је напредовала у области визне политике и ширем оквиру дијалога визне либерализације.

Безвизни режим за путовање у државе потписнице Шенгенског споразума ступио је на снагу у децембру 2009. године за држављане Републике Србије који имају биометријске пасоше, након што је Србија испунила услове на мапи пута визне либерализације. Током првих месеци безвизног режима путовања у државе потписнице Шенгенског споразума регистрован је повећан број лица из Србије која траже азил у Белгији и Шведској. Након реадмисије српских држављана који су поднели неосноване пријаве за добијање азила и превентивних радњи које су спровели српски органи власти, број лица која траже азил је смањен. Међутим, нови пораст пријава за добијање азила регистрован је у августу и септембру. Неопходно је да органи власти наставе са информисањем грађана о правима и обавезама које произилазе из безвизног режима путовања. Српски органи власти истражују наводе о лажним променама боравка косовских држављана у Србији, олакшане корумпираним понашањем службеника.

Нове визне налепнице издају се од јуна 2010. године. У јулу 2010. године укинута је безвизни режим за неколико бивших совјетских република. Србија је задржала безвизни режим за држављане свих држава чланица ЕУ и грађане Хрватске, Босне и Херцеговине, Бивше Југословенске Републике Македоније и Црне Горе.

Међутим, важећи списак земаља чијим је држављанима неопходна виза за улазак у Србију није у потпуности у складу са правним тековинама Европске уније. И даље постоје изазови за дипломатске мисије и конзуларна представништва у вези са издавањем виза због ограниченог приступа централним базама података, као и услед недостатка квалификованог особља. Важеће старих пасоша је продужено до краја 2010. године услед ограничених капацитета за издавање нових пасоша.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у усклађивању своје визне политике са европским стандардима.

Известан напредак је остварен у области **управљања границама**. У јуну 2010. године је основано координационо тело за спровођење Стратегије за интегрисано управљање границом.

Србија је наставила да унапређује инфраструктуру и опрему на граничним прелазима и да јача безбедносне провере лица, докумената и робе. Инсталација ТЕТРА система је напредовала, међутим још увек није окончана. Настављена је сарадња граничне полиције увођењем заједничких патрола са Босном и Херцеговином, Мађарском и Црном Гором. Настављени су напори за даље повећање капацитета граничне полиције за анализу ризика. Србија учествује у заједничким операцијама и редовно размењује податке са Фронтексом и учествује у мрежи за анализу ризика на западном Балкану. Спровођење радног споразума је задовољавајуће.

Међутим, још увек не постоји оперативна сарадња између граничне полиције, царинске службе и фитосанитарних служби, и сарадња са регионалним партнерима треба да буде побољшана. Инфраструктурне разлике између граничних прелаза и даље постоје, док се уочавају значајне слабости контрола на граници са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Црном Гором, Босном и Херцеговином и Хрватском. Не постоји потпуна повезаност свих граничних прелаза са централном базом података Министарства за унутрашње послове и Интерполом (I-24/7). Неопходно је додатно ојачати надзор и контролу административне граничне линије са Косовом и унапредити сарадњу и размену података са ЕУЛЕКС-ом/косовском полицијом. Служба граничне полиције још увек није попуњена кадровима и неопходно је додатно ојачати њене капацитете за анализу ризика.

Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави својим приоритетима у области контроле граница. Неопходни су додатни напори да би се елиминисале разлике између граничних прелаза и побољшала контрола на граници са бившом југословенском републиком Македонијом, Црном Гором, Босном и Херцеговином и Хрватском, и посебно на административној граничној линији

са Косовом.

Мали напредак је остварен у области **азила**. У периоду од октобра 2009. до августа 2010. године поднето је 114 захтева за добијање азила. Донета је једна коначна одлука за доделу азила. Влада је усвојила списак безбедних држава чији држављани траже азил. У неким случајевима додељен је додатни статус заштите. Пријем лица која траже азил, у складу са надлежношћу Комесаријата за избеглице, као координационог тела за интеграцију лица која траже азил, добро је организован и добро функционише.

Међутим, Канцеларија за азил, као првостепени орган за решавање захтева за азил, није отворена. Захтеви се и даље прослеђују на обраду одељењу за азил у Граничној полицији, која нема довољан број запослених. Велики проценат случајева је закључен пре доношења одлуке, будући да подносиоци захтева напуштају територију Србије или нестају. За сада није планирано проширење капацитета за прихватање азиланата.

Уопштено говорећи, систем за доделу азила у Србији наставља умерено да напредује.

Известан напредак остварен је у вези са управљањем **миграцијама**. Без значајних проблема наставља се примена споразума о реадмисији између Србије и Европске уније. Ратификовани су протоколи о спровођењу са Италијом, Мађарском, Норвешком и Швајцарском; потписана су још два протокола, са Аустријом и Малтом.

Међутим, недостаје ефикасна примена Стратегије за управљање миграцијама услед слабих капацитета и недовољне координације надлежних органа. Још увек није усвојен акциони план. Услови у прихватним центрима нису побољшани услед недостатка финансијских средстава. Постоје проблеми у вези са стандардизованим уносом, разменом и заштитом података прикупљених у складу са Законом о странцима. Иако још увек не постоји централизована база података о странцима, већина надлежних органа води појединачне регистре. Међутим, неопходно је унапредити реинтеграцију повратника.

Илегални имигранти (већина долази из Авганистана и са Блиског Истока) и даље пролазе кроз Србију, пратећи главне руте миграције из Турске. Они се углавном задржавају у суседним државама које су чланице ЕУ. У периоду од октобра 2009. до августа 2010. године покренуте су тужбе против око 3.400 страних држављана који су илегално ушли у Републику Србију. Значајан број лица који изјаве да желе да поднесу захтев за азил на граници то никада не учине, већ нестану након што уђу у Србију да би боравили као илегални исељеници или да би путовали даље.

Уопштено говорећи, наставља се умерени напредак у управљању миграцијама у.

4.3.2. Прање новца

Известан напредак остварен је у области сузбијања прања новца. Акциони план за спровођење стратегије усвојен је у октобру 2009. године и установљено је координационо тело. Управа за прање новца, која делује као јединица за финансијски обавештајни рад, одржала је додатну обуку за своје запослене и спровела активности подизања нивоа свести о органима извештавања. Нстављени су напори за унапређење државне и међународне сарадње у истрагама и процесуирању кривичних дела. У јуну 2010. године, Србија је добила статус посматрача у евроазијској групи за сузбијање прања новца и финансирање тероризма.

Међутим, практични резултати борбе за сузбијање прања новца остали су слаби. И даље постоје недостаци у сарадњи између надлежних органа. Управи за спречавање прања новца недостају капацитети да би се систематски идентификовали сумњиви случајеви. Међутим, још увек нису усвојене смернице за идентификацију сумњивих трансакција. Извештавање је и даље слабо, посебно ван сектора банкарства, при чему највећи проблем представљају сектор некретнина и мењачница. Не постоји ефикасан систем за прањење и анализу готовинских трансакција. Судским органима и службама за примену закона недостаје експертиза за решавање случајева прања новца и вођење финансијских истрага. Коначне пресуде у случајевима прања новца су и даље ретке.

Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави приоритетима у области сузбијања прања новца, која упркос томе и даље представља проблем.

4.3.3. Дроге

Забележен је добар напредак у области сузбијања дрога. Службе за примену закона Републике Србије наставиле су са истрагама о нелегалној производњи, трговини и кријумчарењу дрога и побољшале међународну сарадњу. Безбедносно информативна агенција Републике Србије (БИА) дала је свој допринос акцији заплене од око 2,7 тона кокаина из Јужне Америке од стране САД и других власти. Расформирано је неколико лабораторија за производњу дрога у Србији. У периоду између октобра 2009. и августа 2010. године, српске власти су заплениле око 1,150кг дроге, од чега је било 930кг марихуане и 155кг хероина. Унапређена је оперативна сарадња између царинских органа на регионалном и међународном нивоу.

Министарство здравља је наставило активности на подизању нивоа свести становништва о дрогама. Уложени су напори за смањење конзумирања дрога у затворима, укључујући и формирање пет одељења „без дроге“, у којима се предузимају посебне мере за спречавање употребе дрога од стране затвореника.

Међутим, Србија је и даље једна од главних балканских рута за кријумчарење хероина и синтетичких дрога у ЕУ, а постала је значајнија и као земља транзита за канабис. Криминалне групе из Србије учествују у кријумчарењу кокаина из Јужне Америке у Европу.

Још увек није усвојен нови закон о дрогама. Забележен је мали напредак у спровођењу националне стратегије и акционог плана за борбу против дрога. Још увек није успостављена државна комисија за спровођење стратегије о дрогама. Ово негативно утиче на сарадњу и координацију и у превентивном и у репресивном смислу. И даље постоје озбиљни недостаци када се ради о контроли границе са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Црном Гором, Босном и Херцеговином и Хрватском, као и на административној граничној линији са Косовом, која је од посебног значаја када је реч о нивоу активности кријумчарења дроге на Косову. Полиција и гранична полиција нису у потпуности повезане са централном базом података о дрогама.

Велика количина заплених дрога још увек није уништена услед наводних проблема у вези са заштитом животне средине. Неопходно је унапредити сарадњу са Европским центром за праћење дрога и зависности од дрога.

Уопштено говорећи, припреме у области сузбијања дрога су умерено напредовале. Допринос Србије у разбијању међународних група за кријумчарење дроге и заплене значајних количина илегалних дрога показују јасну посвећеност и оперативни капацитете. Међутим, кријумчарење дроге из Србије и кроз њу и даље представља разлог за забринутост.

4.3.4. Полиција

Србија је остварила одређени напредак у области реформе полиције. Наставило се јачање капацитета, првенствено у оквиру специјализованих служби криминалистичке полиције, као што су службе за сузбијање организованог криминала, финансијску истрагу и високотехнолошки криминал. Предузете су неке мере за унапређење методологије и стандарда рада полиције, укључујући и информатор којим се објашњава регулаторни оквир. Настављене су обуке и образовање о добрим праксама у раду полиције и о раду у заједници и са малолетницима.

Додатно је унапређена сарадња између разних полицијских структура, као и регионална и међународна сарадња, што је довело до добрих резултата, посебно у борби против кријумчарења дрога и организованог криминала. У јуну 2010. године Србија је потписала необавезујући план са Еурополом о припремама за закључивање оперативног споразума. Неопходни су већи напори да би се одговорило изазовима из плана, посебно у областима које се односе на заштиту личних

и поверљивих података.

Међутим, на нивоу Министарства за унутрашње послове не постоји ефикасно стратешко планирање, а управљање људским ресурсима је и даље слабо. Ово негативно утиче на утврђивање приоритета и утврђивање буџета. Неопходно је унапредити рад полиције заснован на обавештајном раду и систем за криминалистички обавештајни рад. Недостатак отворености и транспарентности поступака запошљавања кадрова и развоја каријере у оквиру службе полиције и даље представљају разлог за забринутост.

Неопходно је позабавити се питањем недовољног броја запослених и неадекватних услова рада неких служби полиције. Слабо се напредује у развоју ефикасног система контроле, којим се обезбеђују проактивне истраге и праћење законитости и усклађености са стандардима понашања полиције. У периоду од октобра 2009. до августа 2010. године покренуто је 316 кривичних тужби против службеника полиције. Неопходно је унапредити безбедност службеника полиције у светлу повећаног броја инцидената и напада на службенике полиције.

Рад великог броја агенција за приватно обезбеђење и даље није регулисан, и то представља озбиљан изазов за безбедност. И даље је широко распрострањена употреба нелегалног оружја и експлозива и њихово кријумчарење у региону.

Уопштено говорећи, остварен је умерен напредак када је реч о полицијском систему. Српска полиција је показала да поседује капацитете за спровођење истраге, али је неопходно стално улагање напора у том смислу.

4.3.5. Борба против организованог криминала и тероризма

Добар напредак остварен је у области борбе против **организованог криминала**. Усвојен је Акциони план за борбу против организованог криминала у септембру 2009. године и започела је његова примена. Додатно су ојачани капацитети за спровођење истраге и употребу техника истраге. Настављена је посебна обука одговарајућих служби полиције. Настављен је рад јединице за финансијске истраге у оквиру службе за организован криминал под вођством Специјалног тужиоца за организован криминал. Почело се са запленом имовине на систематичнији начин и извршен је велики број заплена имовине.

Унапређена је сарадња између надлежних служби у оквиру државе, у региону и на међународном нивоу, што је довело до добрих резултата у великом броју истрага од високог значаја против организованих криминалних група. Ухапшен је велики број осумњичених у тим случајевима, а незаконито стечена имовина је заплењена. У октобру 2010. године потписан је споразум којим се успоставља регионална канцеларија у Београду за унапређење сарадње у борби против организованог криминала са Албанијом, Босном и Херцеговином, Хрватском, Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом.

Унапређена је сарадња са Органом ЕУ за сарадњу у истрази и кривичном гоњењу прекограничног криминала (Евројуст), а Србија је успоставила додатне контактне пунктове. У мају 2010. године одржан је састанак са представницима Евројуста ради припреме преговора за споразум о сарадњи. Заштита података о личности и поверљивих података од кључне је важности за успешно закључивање тог споразума.

Међутим, доношење и ступање на снагу новог прерађеног Закона о кривичном поступку је одложено. Комисија за координацију међу министарствима у области правосуђа и унутрашњих послова показала је низак ниво активности. Капацитети специјализованих служба полиције за спровођење проактивних истрага и рад заснован на обавештајним подацима су и даље ограничени услед недовољног броја запослених и недостатка аналитичке експертизе. Број коначних пресуда је и даље низак.

Недостатак одговарајућег надзора и контроле административне границе са Косовом и даље представља проблем у подручјима осетљивим на активности организованог криминала. Неопходно је додатно унапредити сарадњу, спровођење полицијског протокола и размене

важних података са Еулексом. Заједничка база података о организованом криминалу још није установљена. Неопходно је додатно унапредити сарадњу између служби, укључујући и сарадњу између Пореске управе, Управе царина и Управе за спречавање прања новца. Неопходно је унапредити заштиту сведока. Ограничени капацитети Агенције за управљање заплењеном имовином и брза аукција заплењене имовине у одсуству пресуде или ризик од пропадања представљају проблем.

Уопштено говорећи, Србија је почела да се бави својим приоритетима у области борбе против организованог криминала. Охрабрујући су недавни резултати у активностима истраживања организованог криминала на националном и међународном нивоу у заплени незаконито стечене имовине, али они треба да буду праћени транспарентним, објективним и ефикасним поступцима правосудних органа. Неопходно је ојачати капацитете служби за примену закона за употребу модерних техника истраживања, посебно у области финансијских истрага.

Србија је остварила изванредан напредак у борби против **трговине људима**. Усвојени су поступци за идентификацију жртава, а број идентификованих жртава је наставио да расте, док регионални тренд указује на опадање тренда трговине људима. Органи за спровођење закона су остали активни, а унапређена је сарадња на регионалном и међународном нивоу. У периоду од октобра 2009. до августа 2010. године идентификоване су 94 жртве трговине људима, од којих су највећи број жене. Ове жртве, већином пореклом из Србије, биле су предмет трговине људима зарад проституције, просјачења, присилних бракова и радне експлоатације. Настављене су активности на подизању нивоа свести у вези са тим.

Међутим, након ратификације Европске конвенције о Акцији против трговине људима нису уследиле даље мере за гаранцију њеног ефикасног спровођења. Неопходно је изменити и допунити стратешки оквир који обухвата стратегију и акциони план за борбу против трговине људима, али и управљање миграцијама, илегалним миграцијама и стратегије против организованог криминала да би се омогућио бољи политички одговор растућим трендовима и унапредила сарадња између полиције, тужилаштва и судова. Када је реч о заштити жртава неопходно је урадити више да би им се обезбедила обухватна помоћ и реинтеграција. Иако су обезбеђена нека средства за хитне случајеве за две сигурне куће које воде НВО, укупно финансирање НВО активних у области превенције и подршке жртвама и службе државне заштите и даље је недовољно. НВО се и даље ослањају у великој мери на међународна донаторска средства.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против трговине људима.

Србија је остварила изванредан напредак у **борби против тероризма**. Закон којим се регулише рад војне обавештајне службе и службе војне безбедности усвојен је у октобру 2009. године, чиме је обезбеђена боља сарадња између служби у борби против тероризма. Започело се са спровођењем измењеног и допуњеног Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Капацитети служби за примену закона у овој области су генерално добри.

Међутим, након ратификације одговарајућих конвенција Савета Европе, нису усвојене смернице за превенцију или законодавне и институционалне промене за даље усклађивање са овим одредбама. Још увек није сачињен посебан списак осумњичених за тероризам.

Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против тероризма.

4.3.6. Заштита података о личности

Остварен је мали напредак по питању заштите података о личности. У августу 2010. године усвојена је Стратегија за заштиту података о личности. Канцеларији повереника за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности, која између осталог има улогу надзорног органа за заштиту података о личности, додељени су додатни кадрови.

Међутим, Закон о заштити података о личности није у потпуности у складу са стандардима ЕУ и још увек нису усвојени сви неопходни подзаконски прописи. Међутим, Канцеларији повереника

за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности још увек има проблем недостатка људства и средстава. Овим се доводе у питање капацитети Канцеларије за адекватно спровођење њених задатака надзора.

Уопштено говорећи, остварен је умерен напредак када је реч о заштити података о личности у Србији. Заштита података о личности је кључни предуслов за Србију да закључи споразум са Органом ЕУ за сарадњу у истрази и кривичном гоњењу прекограничног криминала и оперативни споразум са Еурополом.

Статистички анекс

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ (од 14. октобра 2020. године)

Србија

Основни подаци	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Становништво (хиљаде)		7 528	7 505	7 502	7 491	7 470	7 456	7 425	7 398	7 366	7 335
Укупна површина државе (км ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474

Државни рачуни	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима дина)		384 225	762 178	972 580	1 125 840	1 380 712	1 683 483	1 962 073	2 302 214	2 722 461	:
БДП (у милионима евра)		25 539	12 821	16 028	17 306	19 026	20 306	23 305	28 785	33 418	:
БДП (у еврима по глави становника)		3 398	1 709	2 137	2 313	2 549	2 729	3 144	3 900	4 547	:
БДП (по стандардима куповне моћи (СКМ) по глави становника)							7 100.0	7 700.0	8 300.0	9 000.0	8 800.0
БДП по глави становника у СКМ (ЕУ-27 = 100)							31.6	32.5	33.3	35.9	37.3e
Стварна стопа раста БДП (стопа раста обима БДП, национална валута, % промене у односу на претходну годину)		5.3	5.6	3.9	2.4	8.3	5.6	5.2	6.9	5.5	:
Раст запослености (државни рачуни, % промене у односу на претходну годину)			2.0	-0.4	-4.4	1.1	-5.5	7.2	2.3	1.0	:
Раст продуктивности рада: Раст БДП по запосленој особи (% промене у односу на претходну годину)		5.6	3.5	4.3	7.1	7.1	11.8	-1.8	4.5	4.5	:
Реалан раст трошкова јединице рада (државни рачуни, % промене у односу на претходну годину)											:
Продуктивност рада по запосленој особи (БДП у СКМ по запосленој особи, ЕУ-27 = 100)											:
Бруто додата вредност по главним секторима (%)											
Пољопривреда и рибарство		20.1	20.0	15.3	13.6	14.0	12.2	11.4	10.4	10.5	:
Индустрија		26.4	24.7	24.3	23.1	24.0	23.7	23.5	22.7	22.2	:
Грађевинарство		3.6	3.2	3.5	4.3	4.9	4.6	4.7	5.1	5.5	:
Услуге		49.9	52.1	56.9	59.0	57.1	59.5	60.5	61.9	61.8	:
Расходи финалне потрошње, као удео у БДП (%)		97.2	104.0	107.0	103.0	97.1	95.9	96.0	95.8	94.9	:
Бруто стварање основног капитала, као удео у БДП (%)		12.7	10.7	12.4	16.8	19.2	19.0	21.0	24.0	23.2	:
Промене у залихама, као удео у БДП (%)		-4.6	1.0	-1.4	-2.3	9.0	4.7	3.1	4.2	5.4	:
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		11.3	25.6	23.8	25.9	25.5	28.3	31.4	30.3	30.7	:
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		16.7	41.3	41.8	43.4	50.8	47.9	51.5	54.3	54.2	:

Индустрија	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Индустријска производња и индекс количине (2000=100)		100.0	100.1	101.9	98.8	105.9	106.7	111.7	115.8	117.1	102.9

Стопа инфлације	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Годишња просечна стопа инфлације (ИПЦ, % промене у односу на претходну годину)		79.6	93.3	16.6	9.9	11.4	16.2	11.7	7.0	13.5	8.6

Биланс плаћања	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Биланс плаћања: текући рачун укупно (у милионима евра)		-157	282	-671	-1 347	-2 620	-1 778	-2 356	-4 615	-6 089	-1 743
Биланс плаћања текући рачун: трговински биланс (у милионима евра)		-1 720	-2 602	-3 398	-3 538	-5 201	-4 278	-4 981	-6 638	-7 549	-4 782
Биланс плаћања текући рачун: нето услуге (у милионима евра)		154	272	136	179	133	-5	-41	-254	-173	23
Биланс плаћања текући рачун: нето приход (у милионима евра)			7	-74	-119	-173	-259	-330	-599	-922	-502
Биланс плаћања текући рачун: нето текући преноси (у милионима евра)		1 409	2 605	2 665	2 131	2 621	2 764	2 996	2 876	2 554	3 518
од којих преноси државе (у милионима евра)		293	652	519	432	381	268	185	172	128	136
нето директне стране инвестиције (ДСИ) (у милионима евра)		54	184	500	1 194	774	1 250	3 323	1 821	1 824	1 372
нето директне стране инвестиције (ДСИ) у иностранству (у милионима евра)	1)	-2	-14	-21	-105	2	-18	-70	-692	-193	-38
од којих ДСИ привреде која подноси извештај у ЕУ-27 земаља (у милионима евра)					1	2	4	4	-53	-78	-28
Директне стране инвестиције (ДСИ) у привреду која подноси извештај (у милионима евра)	1)	56	198	521	1 300	772	1 268	3 392	2 513	2 018	1 410
од којих ДСИ из ЕУ-27 земаља у привреду која подноси извештај (у милионима евра)					850	477	963	2 008	1 813	1 470	808

Јавне финансије	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Општи државни дефицит/суфицит, у односу на БДП (%)							1.0	-1.6	-1.9	-2.4	-4.1
Општи државни дуг, у односу на БДП (%)			104.8	71.9	63.3	50.7	50.5	39.8	30.0	25.3	31.3

Финансијски показатељи	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Бруто страна дуговања целе привреде, у односу на БДП (%)			98.3	67.2	62.3	54.3	64.2	63.3	60.2	64.7	:
Бруто страна дуговања целе привреде, у односу на укупан извоз (%)			464.2	343.6	281.6	231.7	245.9	213.5	204.8	214.7	:
Снабдевање новцем: М1 (новчанице, метални новац, краткорочни депозити, у милионима евра)		544	974	1 546	1 526	1 533	1 748	2 378	3 141	2 717	2 695
Снабдевање новцем: М2 (М1 плус депозити с роком доспећа до две године, у милионима евра)		662	1 139	1 828	1 920	2 015	2 318	3 315	4 928	4 459	4 555
Снабдевање новцем: М3 (М2 плус утрживи инструменти, у милионима евра)		1 313	2 098	3 156	3 762	4 449	5 535	7 539	11 407	11 198	12 573
Укупни кредити од монетарних финансијских институција резидентима (консолидовани) (у милионима евра)									10 771	12 926	14 863
Каматне стопе: дневна стопа, годишња (%)									8.3	18.4	9.5
Каматна стопа позајмица (једногодишња), годишња (%)									12.5	20.3	12.0
Каматна стопа за депозите (једногодишња), годишња (%)									7.5	15.3	7.0
Девизни курс евра: просек за период - 1 евро = ... национална валута		49.670	59.770	60.680	65.060	72.570	82.910	84.160	79.964	81.441	93.950
Индекс ефективног девизног курса (2000=100)									67.0	67.0	57.3
Вредност резервисаних средстава (укључујући и злато) (у милионима евра)		958	2 050	2 937	3 548	3 780	5 525	9 593	9 660	8 190	10 602

Спољна трговина	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)	2)	3 606.4	4 757.9	5 918.6	6 589.3	8623.3b	7 854.2	10 462.6	13 500.9	15 031.3	6 690.9
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)	2)	1 680.0	1 896.0	2 192.0	2 442.4	2831.6b	3 428.1	4 991.9	6 615.1	6 814.2	5 630.2
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)	2)	-1 926.4	-2 861.8	-3 726.6	-4 146.9	-5791.7b	-4 426.0	-5 470.7	-6 885.8	-8 217.2	-1 060.8
Трговински услови (индекс извозних цена / индекс увозних цена)	2)	100.2	103.1	98.0	101.6	108.4b	98.4	104.5	102.6	97.6	100.9
Удео извоза у ЕУ-27 земаља у вредности укупног извоза (%)	2)	54.3	58.2	59.5	53.9	56.6b	60.1	58.2	58.1	56.6	54.9
Удео увоза из ЕУ-27 земаља у вредности укупног увоза (%)	2)	61.6	57.6	59.6	58.3	58.0b	54.2	54.4	55.0	52.7	55.4

Демографски подаци	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Стопа природног прираштаја: природна промена (број рођених минус број умрлих) (на 1000 становника)		-4.0	-2.7	-3.3	-3.3	-3.5	-4.6	-4.3	-4.7	-4.6	:
Стопа смртности одојчади: смртност деце млађе од годину дана на 1000 рођене деце		10.6	10.2	10.1	9.0	8.1	8.0	7.4	7.1	6.7	7.0
Очекивани животни век по рођењу: мушкарци (године)		69.7	69.6	69.7	69.9	69.9	70.0	70.6	70.7	71.1	71.1
Очекивани животни век по рођењу: жене (године)		74.8	74.8	75.0	75.1	75.4	75.4	75.9	76.2	76.3	76.4

Тржиште рада	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Стопа економске активности (15-64): удео становништва од 15-64 година старости које је економски активно (%)		68.2	68.9	68.4	68.9	66.4	65.2	63.6	63.4	62.7	60.6
Стопа запослености (15-64): удео становништва од 15-64 година старости које је запослено (%)		59.2	59.7	58.5	57.9	53.4	51.0	49.9	51.5	53.7	50.4
Стопа запослености код мушкараца (15-64) (%)		68.2	68.6	67.1	67.0	63.1	61.2	59.2	60.0	62.3	58.1
Стопа запослености код жена (15-64) (%)		50.4	50.8	50.0	48.7	44.0	40.8	40.6	43.0	45.3	43.0
Стопа запослености старијих радника (55-64): удео становништва од 55-64 година старости које је запослено (%)		43.3	42.1	42.0	44.3	37.3	35.4	32.6	33.5	36.7	35.4
Запосленост по главним секторима (%)											
Пољопривреда						24.0	23.3	20.5	20.8	25.1	23.9
Индустрија						21.7	21.5	23.2	23.4	19.9	20.1
Грађевинарство						5.2	6.1	6.1	6.1	6.3	5.2
Услуге						49.1	49.1	50.2	49.7	48.6	50.8
Стопа незапослености: удео радне снаге која није запослена (%)		13.3	13.3	14.5	16.0	18.7	21.1	21.0	18.3	13.6	16.1
удео мушке радне снаге која није запослена (%)		11.1	11.5	12.9	15.1	15.3	17.0	18.1	16.0	11.9	14.8
удео женске радне снаге која није запослена (%)		15.9	15.7	16.5	17.2	23.1	26.5	24.9	21.2	15.8	17.8
Стопа незапослености особа < 25 година старости: удео радне снаге <25 година старости која није запослена (%)		50.2	46.4	45.3	44.8	48.1	47.7	47.8	43.7	35.2	41.6
Дугорочна стопа незапослености: удео радне снаге која није запослена 12 месеци и дуже (%)		9.9	9.0	9.9	11.0	14.5	16.7	17.0	14.8	9.7	10.5

Социјална кохезија	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Просечне номиналне месечне накнаде и зараде (национална валута)		3 799.0	8 691.0	13 260.0	16 612.0	20 555.0	25 514.0	31 745.0	38 744.0	45 674.0	44 147.0
Индекс реалних накнада и зарада (индекс номиналних накнада и зарада подељен ИПЦ-ом) (2000=100)		100.0	118.4	154.9	176.5	196.1	209.5	233.3	266.1	275.7	245.4
Особе које рано напуштају школовање – удео становништва старости 18-24 са највише средњошколским образовањем које није наставило даље образовање или обуку (%)						11.5	11.4	12.6	10.7	10.0	9.0

Животни стандард	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Број путничких аутомобила на 1000 становника	3)	169.2	184.2	179.1	185.3	194.8	198.6	203.6	199.7	201.8	223.2
Број претплатника на услуге мобилне телефоније на 1000 становника		155.1	251.1	322.5	399.3	578.8	700.4	894.7	1 142.6	1 194.2	1 351.3

Инфраструктура	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Густина железничке мреже (линије које функционишу, на 1000 км)		49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2	49.2
Дужина аутопута (хиљаде км)		0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5

Иновације и истраживање	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ангажовање људских ресурса (јавни расходи на образовање у % БДП)		2.4	2.4	3.0	3.7	3.4	3.1	3.3	3.4	3.5	:
Бруто домаћи расходи на истраживање и развој у % БДП											:
Процент домаћинстава која имају приступ Интернету од куће (%)								18.5	26.3	33.2	36.7

Животна средина	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Емисија стакленичких гасова, CO2 еквивалент (тоне, 1990=100)									*		:
Енергетски интензитет привреде (кг еквивалентне нафте на 1000 евра БДП)							413.1	413.6	660.7	594.3e	:
Енергија добијена из обновљивих извора у % бруто потрошње електричне енергије		42.1	43.3	41.2	36.5	44.9	46.9	41.8	37.9	35.1	:
Удео путева у унутрашњем транспорту (% тона-км)											:

Енергија	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Примарна производња за све енергетске производе (хиљаде тона еквивалентне нафте)							7 729	7 925	8 797	9 441	:
Примарна производња сирове нафте (хиљаде тона еквивалентне нафте)									654	652	:
Примарна производња природног угља и лигнита (хиљаде тона еквивалентне нафте)							6 696	6 966	7 073	7 369	:
Примарна производња сировог гаса (хиљаде тона еквивалентне нафте)									198	231	:
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде тона еквивалентне нафте)							1 431	1 686	7 260	7 477	:
Бруто потрошња енергије на копну (хиљаде тона еквивалентне нафте)							8 322	8 765	14 996	15 620	:
Производња енергије (хиљаде GWh)		32.0	31.0	31.0	32.0	34.0	36.0	36.0	37.0	37.0	:

Пољопривреда	Напомена	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (произвођачке цене, претходна година=100)		87.0	118.0	97.0	93.0	120.0	95.0	100.0	92.0e	108.0	- 101.0
Укупно коришћено пољопривредно земљиште (хиљаде хектара)		5 074	5 077	5 071	5 079	5 075	5 075	5 066	5 053	5 055	5 097
Узгајане животиње: стока (хиљаде грла, крај периода)		1 162	1 128	1 112	1 102	1 079	1 096	1 106	1 087	1 057	1 002
Узгајане животиње: свиње(хиљаде грла, крај периода)		3 615	3 587	3 634	3 439	3 165	3 212	3 999	3 832	3 594	3 631
Узгајане животиње: Овце и козе (хиљаде грла, крај периода)		1 670	1 612	1 685	1 741	1 728	1 748	1 718	1 756	1 760	1 647
Производња и употреба млека на фармама (укупно целокупно млеко, хиљаде тона)	4)	1 585	1 594	1 596	1 590	1 593	1 616	1 602	1 562	1 548	1 488
Усеви: житарице (укључујући пиринач) (хиљаде тона, пожњевено)	5)	5 213	9 001	8 298	5 453	9 867	9 510	8 268	6 115	8 707	8 982
Производња усева: шећерна репа (хиљаде тона, пожњевено)		1 070	1 806	2 098	1 738	2 814	3 101	3 189	3 206	2 300	2 798
Производња усева: поврће (хиљаде тона, убрано)		1 043	1 283	1 340	1 172	1 340	1 289	1 348	1 128	1 277	1 257

: = није расположиво

e = процењена вредност

b = подела у серије

1) Корошћене су конвенције биланса плаћања. За ДСИ у иностранству ознака минус значи инвестирање у иностранству од стране привреде која подноси извештај за који је премашила деинвестирање у датом периоду, док унос без знака значи да је деинвестирање премашило инвестирање. За ДСИ у привреду која подноси извештај унос без знака значи да је инвестирање у привреду која подноси извештај премашило деинвестирање, док минус ознака значи да је деинвестирање премашило инвестирање.

2) Од 2004 надаље, подаци се не могу упоредити са претходном годином јер се од јануара 2004. године примењује јединствена царинска исправа усклађена са ЕУ прописима.

3) Министарство унутрашњих послова је изузело возила која нису регистрована до датог рока (1 месец).

4) У милионима литара, обухваћено кравље и овчје млеко.

5) Без тритикала, хељде и проса, који су у мањини; у Србији не постоји производња пиринча.